

СРПСКИ НАРОД

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ИСТОРИСКА ОДГОВОРНОСТ

Ако би хтели да извучемо правилан закључак из стања на светским ратиштима у вези политичке нервозности која влада већ дуже време на свима странама, онда би данашње стање могли да окарактеришемо као стање приправности. Зарађене стране искористиле су зимски период неактивности да се војнички и политички спреме за пролеће које треба да донесе и коначни обрачун. Ако би овог пролећа дошло до одлучујућег судара, онда би сви ранији догађаји били бачени у заснак новим, обимношћу, важношћу и висином жртава. У то не треба сумњати.

Из оваквих обимних припрема какве свет још није идео, намеће се природан закључак, да се исход рата примиче своје крају. Не би било паметно, чак би било сувише претенциозно у овом погледу, правити каква прогноза, али је мудро задржати се на том факту и о њему добро размислити.

Да оставимо по страни догађаје и прилике изван граница наше земље, па да се позабавимо приликама у нашој земљи и нашим држањем у тим бурним догађајима који су на помолу. Сигурно, да наше држање, ма како било, неће утицати на ток светских догађаја, али оно може бити од судбоносног значаја по нас и нашу судбину.

Наш народ је много препатио за ове три године, да би било безумље, уводити га и сада у какве озбиљне комбинације у вези ратних збивања која наступају. Баш због тога, што наше држање има тако судбоносан значај за народ и земљу, морамо се побринути, да оно буде тако, како не би имало штетних последица по српски народ и Србију.

Са ових разлога мора се подвући одговорност људи који претстављају извесне факторе или мисле да су то, јер од њиховог делања зависи наша даљња судбина. Њихова дела морају бити у складу са општим народним интересима и не смеју бити изазвана инатом и задојена мржњом.

Не сме се поновити случај из скоре прошлости, да неодговорни елементи инаугуришу једно стање које је у супротности са мишљењем и расположењем већине народа. Српски разум мора да влада од пастира до истакнутог државника, јер само тако, опште деловање може бити без грешке. Све што стоји у супротности са тим, мора да отпадне, све што не би хтело добром вољом да буде по страни, мора се принудити на узмак.

Озбиљне прилике и осетљивост специјално наше ситуације не трпе разметање речима и не допуштају теориску борбу. Такав начин заступања српских интереса неће нам донети никаквог добра, али може да нам нанесе велике несреће. Нека нас Бог сачува нових искушења и тешких страдања, јер смо свега тога имали доста! Поједини морају бити увиђавни и зато ако искрено желе свом народу добра, морају бити у свом делању резервисани, како њихов рад не би ометао одговорне чиновце, који су примили историјску одговорност пред Богом и народом.

Лако је заводити народ, поцепати га и растројити. Тешко је

сложити народ и духовно га повезати да се осети јединствен. Ко жели да у име народа ради, тај мора сурово угушити лични интерес и осећај. Таквог работника води осећај љубави према целини и интерес за опште добро народа у чије име делује. Скрамност работника треба да покрије личну амбицију, патриотизам интернационалну осетљивост, разум и инт.

Данас је патриотски радити само онда, ако се патриоте задрже у границама интереса своје земље, не гледајући на остали свет. Данас, треба радити за Србију и само за њу. Ми смо мали да се би допустимо да осећаји надвладеју разум, да инат помути разборитост, да мржња освоји срца. То не би донело добра Србији.

Платонске изјаве пријатељства и «братске» љубави, неће помоћи онима, којима су те жеље упућене, али могу лако да упропасте свој сопствени народ. Је ли то циљ оних, који се тако раскошно размећу осећајима, које не трпило? Где је онда Србија, где је интерес њеног народа?

У таквом раду, на колико да би желели, ми не видимо наш интерес. Тако се не понашају праве патриоте, којима на срцу лежи девиза: Србија изнад свега и нада свел! О томе морамо данас да размислимо, да о свему разговарамо, кад смо свесни, да се налазимо у предвечерију крупних светских збивања, како би за времена истакли свачију одговорност пред народом и историјом.

«С.—Н.»

ДВЕ ЕНГЛЕСКЕ

Једна опскурна мањина влада у Вел. Британији. Тај је режим владе вођен, подржан и финансиран од стране јеврејских капиталиста, који су готово апсолутни господари ове најбогатије земље на свету. Черчил је најобичнији слуга јеврејских финансијских магната и слепи извршилац њихове воље и наређења. Овај јеврејски утицај у Енглеској је тако огроман зато, што се висока чистокрвна енглеска аристократија масивно мелезала са јеврејском крвљу. Такво мелезање омогућиле су високе титуле јевреја које су у исто време повлачиле и промену њихових презимена, благодарачи свом великом богатству, јер су их добили у виду признања од енглеског двора, где је масонство постала фамилијарна болест Едварда VII и његових наследника.

У концентрационим логорима чаме већ пуне две године најбоље националисте и расни Енглези, док међу њима нема ни једног јеврејина, чак ни једног Енглеца у чијим би венама имало помешане јеврејске крви макар и из петог колена. То су у ствари, истински преставници народа и најжешћи противници енглеско-јеврејских мелеза. То су енглеске патриоте, које су биле одлучно противне владању енглеског народа у борбу против Велико-Немачког Рајха. То су патриоте које су мозгале само енглеском главом и чувале искључиво народне интересе, спремајући се за селекцију расе од разних страних примеса а нарочито јеврејске.

Ако је Черчил, на миг јеврејских господара ухапсио и баacio у концентрациони логор 150.000 енглеских патриота, онда можемо мислити, колико пате још, они милиони на слободи под угњетавањем владајуће плутократско-јеврејске касте. Похапшене патриоте нису све присталице Мозлијева, него су енглеске патриоте, које желе да се ослободе материјалног поробљавања од стране јевреја, а расу сачувају од даље мешавине са јеврејском крвљу. Када би у Енглеској ове патриоте дошле до изражаја, рат не би трајао више од три дана.

Његово продужење било би могуће само тако, ако би се цео енглески народ окренуо против јеврејске клике у земљи и интернационалног комунизма, који прети енглеском народу у толико истој мери, колико и осталим европским народима. У том случају, једини природни излас Енглеске из овог хаотичног стања и народни спас био би у савезу са Велико-Немачким Рајхом.

Све преваре, хушкања, зверства и камуфлаже почињене за време овог рата дошле су од ове владајуће клике на чијем се челу налази Черчил, никако од енглеских патриота. Хушкачи су искључиво јевреји, док су извршиоци енглески измењари плаћени тешким јеврејским златом. Само би се тако могла разумети тесна спрега хипер-капиталистичке Енглеске са московским болшевиизмом у рушењу Европе и истребљивању њеног цивилизованог становништва. Јевреји имају данас водећу улогу пошто су си-

стематским радом зајашили већину народа на свету, јер по њиховом Талмуду: јевреји су људи, а остале нације, само су ране животиње.

Под утицајем јеврејских хушкача, радни свет Европе је деценијама тражио свој спас у интернационализму. Међутим, интернационализам је био у ствари највећи угњетач нација и радног народа. Ако наступи срећан час, да се народи после овог рата ослободе јеврејске багре и збаци са себе интернационални јарам, радне масе постаће најбоље патриоте својих народа.

Најбоље доказ нашег тврђења огледа се у примеру Немачке, где су се милиони комуниста под примерном социјализацијом Адолфа Хитлера расплинули као међури сапунице и претворили у најбоље немачке патриоте које данас храбро бране Источни фронт као војници и снажно носе ратну индустрију на својим плећима као радници. Ко жели да види, како се и без комунистичке идеологије могу да успешно реше раднички проблеми на опште задовољство, тај нека оде до Немачке и увериће се.

Енглеска треба да се поучи овим сјајним примером. Енглески народ треба да уведе рел у својој рођеној кући. Његови садашњи напори да доведе енглеско-јеврејску камарилу до победе у рату неће му ништа користити. Неће све дотле, док у његовој кући буду господари јевреји, способни да својим крупним расположивим финансијским средствима купе све за новац, од образа појединца и читавих друштвених слојева до народне части. Зато, нас са стране, више интересују унутрашњи проблеми Енглеске него њена проблематична победа у овом рату. Енглески народ мора доћи до изражаја у овом рату или ће се енглеска империја са својим колонијалним царством потпуно распасти. Јевреји неће никад донети благостање енглеском народу, јер благостање лордова и плутократа не значи још и благостање широких маса енглеског народа.

У тим стремљењима и таквим схватањима, енглески народ мора мислити и на осталу Европу и њене народе. Није и не може бити интерес енглеског народа, да се у Европи зацари комунистичка куга, јер би европски хаос убрзо захватио Енглеску и широке масе радног народа, који би запале у највећу беду. Историја памти многе примере, да ни један мир није био дугог века, ако се рат који му је претходио водио необузданом дивљачком мржњом. Ако и у овом рату Черчилова необуздана мржња однесе победу, енглески народ неће се усрећити таквом Пировом победом, јер ће га убрзо стићи нов, још страшнији и крволочнији рат у коме ће се уништити не само држава, него и раса.

То прве енглеске патриоте сигурно не желе и зато, енглески народ треба да је мудар, разуман и правичан. То ће постићи само тако, ако се на време

ПОЗДРАВ ГЕНЕРАЛА НЕДИЋА ОМЛАДИНЦИМА СА СЕЛА

Примајући омладинце — обвезнике Националне службе са села, председник Владе генерал М. Недић рекао је између осталог:

»Из тог новог доба треба да се роди нова држава у којој ћете ви бити главни фактори у раду и бољитку. Зато сам ја и хтео да вас видим и да вам кажем да се свим силама трудите да уздигнете село, јер кад село буде уздигнуто, онда ће и држава бити здрава и јака — то је нова држава новог доба које се рађа, то је будућност и срећа целог српског народа.

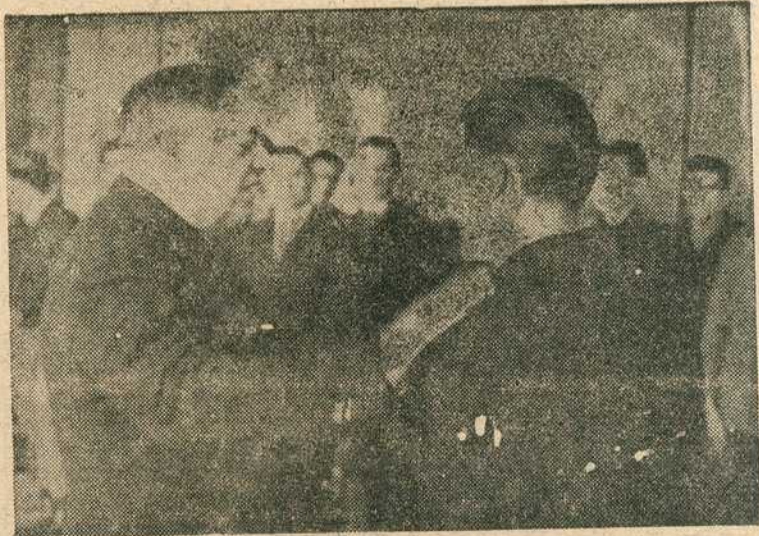
Ви треба да будете апостоли у том великом делу, да будете вође тога препорода на селу, да оно не би било више запуштено до чега су довели наши бивши политичари. За све друго имало се новаца, само за село није ништа давало. Код нас маса народа нема ни плуга. Како може село, децо, бити без алата? У селу је данас маса народа без алата.

То је требало држава да им набави и да им покаже пут којим треба да иду. Тај пут, — то је пут задругарства. Само онда ће-

те бити ви јаки и нећете се задуживати и постати робови којекваких банака и зеленаша. Задруга је ваша самоодбрана, ваша самопомоћ, и ту ћете моћи да се очелничите за будући живот, а тај будући живот — то је живот селљака у новој држави у којој ћете ви бити вође. Препород будуће Србије је, према томе, само у ва-

шим рукама и таква држава коју будете водили ви селљаци, биће срећна држава.»

После говора председника Владе омладинца Предраг Обрадовић, из Доње Грабовице, Среза ваљевског, изразио је благодарност председнику Владе на пријему и на његовим очинским саветима.

Генерал Недић у разговору са једним омладинцем (Фото: «Српски народ»)

(Наставак на 2-ој страни)

СТАЉИНОВЕ ПОДВАЛЕ

Стаљин у све краћим размацима пласира по једну пропагандну паролу којој је циљ прикривање правих намера, које он жели постићи овим ратом. По плану који је свакако унапред створен он обмањује заглупелу демократску јавност, приказујући јој се као човек који не жели да промени не само политичку него и духовну слику света.

Стаљин је, у последње време, врло склон компромисима и при видним попуштањима. То је чињеница коју његови демократски савезници, а и они који мисле у истим категоријама као и демократска јавност погрешно схватају. Из факта који је ту они изводе закључке, који нису реални. Стаљин тактизира, али не мења циљ. Напротив, он тактизира зато да би до циља дошао што пре. Као доследан Лењинов ученик он се руководи принципом да је све дозвољено ради постигнућа главног циља — светске болшевишке револуције. Лењин је о потреби тактизирања писао овако: „Водити рат за свргнуће светске буржоазије, а унапред се одрећи лавирања, споровода и компромиса са свим могућим савезницима, зар то не би била безгранично смешна ствар? Зар то не би личило на путника, који би имао да се погне на високу гору, па се унапред одрекао идеја понекад завијутцима на којима би се враћао назад да би се лакше попео на врх брда?“ Сам Стаљин допунио је ово Лењиново схватање овако: „Није ствар у реформама, у компромисима и у договорима, него у употреби коју људи учине од реформи и споразума. Реформа се у револуционарној тактици претвара у оружје утврђења револуције, у упориште даље развића револуционарног покрета. Револуционар прима реформу зато да би је искористио за ствар револуционарних припрема маса ради свргнућа буржоазије.“

Стаљин је револуционар. И то револуционар увек историског формата, него што то обично мисле просечни људи, који се дају саблазнити његовим тактичким потезима, које треба посматрати кроз призму његових оригиналних схватања, а не кроз призму пропаганде, која хоће да заведе. Као и сваки велики револуционар Стаљин је доследан себи. Све што ради у последње време, он ради да би што пре остварио победу болшевишма и светску револуцију. Ван те даје идеје Стаљин се не може замислити. Они су израз његовог бића и главни смисао његовог живота. За њега је споредно на који ће начин он убрзати процес остварења светске револуције — да ли оружаном победом или пропагандним примамљивањем протих народних маса из оних земаља, које се налазе у непосредној близини Совјетске Уније и које, по болшевишком плану, прве треба да осете „благодети“ болшевишког поретка.

За ову последњу недељу дана Стаљин је измислио нову пропагандну крилатицу — појам **декапитализације**. Он се, тврди његова пропаганда, више не бори против национализма и религије, него против капитализма који, тобоже, угњетава радни народ. Он само жели да тај народ ослободи капиталистичког јарма превиђајући да се у Европи врло добро зна да је Совјетска Унија земља не индивидуалног капитализма, него земља државног капитализма који је још гор, бездушнији и тиранички од капитализма демократских земаља. Зато паролом декапитализације Стаљин жели да прикрије све оне ужасе, које припрема свету за моментат преузимања власти. Декапитализација је нови пропагандни трик, који је срачунат на то да обмане и заведе. Само што се Стаљину не може више веровати. По правилу да се тешко верује човеку који је данпут славе. А Стаљин је слагао не само једанпут, него је **важ стил** његове пропаганде.

ЗАТИШЈЕ

Зар се може говорити о затишју када се бије огромна битка на целом Источном фронту и када се у Јужној Италији одигравају тешке борбе?

И поред свега тога, што Совјети бацају нове и нове снаге у жариште Источног фронта, и поред свега тога, што Британоамериканци улажу све напоре да би постигли бар микроскопски успех на Александеровом фронту. — ипак се сада може говорити о једном стратегиском затишју.

Совјетска зимска офанзива изгубила је почетни темпо. Додуше, Совјети су заузели у току прошле недеље неколико места, неколико десетина села, али то није више стратегиска акција, то је убирање тактичких последица битка претходних недеља.

Мења се линија фронта. Стварају се испупчења и удубљења. А немачка Врховна команда и даље наставља свој систем одбране са малим снагама против огромних снага непријатеља. Спровођење таквог система захтева страхан напор живаца тих малобројних бораца којима је поверена одбрана огромних сектора фронта.

Али такав систем има ту предност што немачки губици никад нису равни совјетским. Баш напротив, совјетски губици су десетоструко већи од немачких. То је већ доказано у 50 битка. Сада је опет доказано у битци између Березине и Припјата, која је трајала месец дана и у којој је на совјетској страни узело учешћа ништа мање од 30 дивизија.

У тој битци Немци су изгубили 1584 мртва, док су Совјети имали (према документованим подацима) преко 16.000 мртвих. Осим тога Немци су изгубили око 5.500 рањених, док је на совјетској страни било рањено 35—40.000 војника. Према томе, немачки губитак износи 7.000 људи, а совјетски — до 55.000 људи. Код таквог односа губитака није штета изгубити нешто територије.

Немачка плански искористљује залихе територије које леже на Истоку, а које сачињавају зону стратегиског маневрисања. Искористљувајући ту територију и постепено жртвујући ту територију, Немачка има могућности да задржава совјетске офанзиве помоћу сразмерно мале војске. Зато је Немачка у стању да држи у потпуној припремности неколико стотина дивизија стратегиске резерве.

Где ће та резерва бити употребљена?

Има доста знакова да немачко ратно вођство и даље сматра Источни фронт за главни фронт овога рата. И даље сматра да ће се одлука рата извојсвати баш

на овом фронту. И даље сматра да ће коначна победа Европе бити постигнута на Истоку.

Али, има и других знакова. Има индиција да немачко ратно вођство сматра за неопходно имати велику стратегиску пешницу која ће ударити непријатеља на другим бојиштима, а не на источном. Очекују се на другим бојиштима догађаји, у којима ће немачка стратегиска резерва узети огромног учешћа.

Не морамо сада прецизирати где ће бити та резерва употребљена. Или на једном од сектора европске границе, где се за сада не воде борбе, или на оном сектору, где су борбе у току. Али главно је да се пажња свих војних стручњака Европе окренула леђима ка Истоку; на Истоку се ређају догађаји, али актуелни догађаји се рађају не на Истоку.

Где ће да се роди, видећемо можда ускоро.

Као једна мала претходница тих догађаја, интересантна је битка код Нетуна и друга битка код Касина. У тим борбама сукобила се британоамеричка офанзивна глеђа са немачком одбрањеном глеђом. Резултат је више него повољан за Немачку.

Код Нетуна Александер је већ искрцао девет дивизија, али не може да прошири мостобран и налази се у дефанзиви. Немачка далекометна артилерија потапа сваки дан британоамеричке транспортере у лукама Нетуно и Анцио. Нетунске операције претвориле су се у тешку бруку за Британоамериканце. Поход на Рим — то је лозинка. Селење код Нетуна — то је стварност.

Можда нису сви очекивали да ће Александер одмах из Нетуна утрчати у Рим. Али су скоро сви мислили да искрцавање код Нетуна ставља у тежак положај немачке трупе код залива Раете и Монте Касино и да ће те трупе морати да се повуку са својих положаја, како не би били отсечени од своје позадине.

Међутим, маршал фон Кеселринг победоносно наставља борбу код Касине, као да се никад није искрцао код Нетуна. Ова хладнокрвност немачких трупа најбоље карактерише њихову увереност у своју надмоћност над британоамеричким трупама.

Та увереност није само духовна снага неколико Кеселрингових дивизија, већ је духовна моћ свеколике немачке војске а та моћ осигурава победу Рајха над непријатељем Европе.

М. Војновић

КО СЕ БОРИ ЗА ТИТА А КО ПРОТИВ ЊЕГА

Довоимо два снимка П. К. извештача са терена где се воде борбе са Титовим бандама. Леви снимак приказује један пропагандни плакат у коме Тито позива у борбу под лозинком „Сви на фронт!“

Десни снимак приказује два сељака из Босне: Милош Јовановић и Бранко Милошевић су једном приликом од 3 и по часа ујутру до 10 часова пре подне ишли тајним и непроходним стазама по цену живота да би обавестили једну немачку јединицу да су партизани минирали пут и поставили заседу.

ТИТО ТРАЖИ...

Стаљин је јавно иступио као Титов покровитељ. У почетку, одмах после конференције у Москви, Стаљин је режирао комедију са Титом иза кулиса, желећи да Титову акцију и његову такозвану „владу“ прикаже као израз народног расположења на територији Југославије. Касије га је постепено све више потпомагао док, најпосле, није јавно иступио као његов покровитељ. Према вестима из Лисабона совјетска влада је ових дана поднела британској влади захтев „маршала“ Тита у коме се од англоамериканца тражи, да се Титу ставе на расположење блокирана новчана средства бивше југословенске државе, која су у своје време депонована у Америци.

У својој борби против емигрантске владе у Каиру Совјети су овим потезом прешли у нов напад, који је врло тежак за емигранте пред којима се указују врло тамне перспективе и са ове стране. На рачун депонованог злата из бивше југословенске Народне банке издржавала се емиграција све до данас. Како се да наслутити то издржавање може бити доведено у питање, јер Тито сигурно неће попустити у свом тражењу, које му обећана велика средства за пласирање своје пропаганде у Америци и Енглеској. Он хоће да народним средствима, која су отета и однета из земље, финансира своју пропаганду која је директно уперена против емигрантске групе, која није хтела да се приклони Стаљину. Зато је скоро већ предлог за закључење пакта о пријатељству са Совјетском Унијом био драстично одбијен од совјетске владе.

Из овога тражења може се извести неколико закључака: прво, Стаљин је са Титом и за Тита, То је чињеница, коју превиђају само они наши глупаци, који желе да остану у добрим односима са Стаљиним борећим се против Тита и уображавајући, да ће надмудрити Стаљина, ако му шаљу поздравне денеше при-

знавајући га за свог савезника. Овим Стаљин и њима заврше шију, јер им извлачи упориште испод ногу;

друго, Тито хоће да емигрантској влади отме једини извор средстава за живот и да је тиме осуди на подношење беде и постепено скапавање од глади;

треће, за своју пропаганду у иностранству убица и злочинац Тито хоће да употреби народно злато, да се у земљама глупе демократије, у којима сву штампу у својим рукама држе Јевреји, прикаже као борац за демократију и као стварни савезник Англоамериканца. Он у томе може успети јер ће га помоћи англоамеричко јеврејство и јер је демократска буржоазија преглупа и преинертна, да схвати у чему је ствар. Тито намерава да сва своја недела, све преступе и сва пустошења пребаци на другог, а он да испаци витез и савезник;

Што је најинтересантије Енглеска је склона да му ово омогући. Према добијеним вестима „британска влада озбиљно разматра Титов захтев и већ је предузела одговарајуће кораке“. Значи, да је и она оставила на цедилу Пурићеву владу, што се, уосталом, посведочава и овом вешћу из последње емисије каироског радија на нашем језику, одржане 14 фебруара. После исцрпљеног програма спикер је дао ово НАРОЧИТО саопштење: „Јављамо нашим слушаоцима да се од сутра, 15 овог месеца, емисија на српском језику, коју смо давали преко радија Каира у 20 часова, ПОТПУНО УКИДА. У то време даваће се емисија на ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ.“

Тито тражи — Енглеска испуњава.

ДВЕ ЕНГЛЕСКЕ

(Наставак са 1-ве стране)

ме десолитарисе са мржњом која инспирише Черчила у овом рату и највише његове јеврејске јатаке и господаре.

Човечанство још верује у цивилизацију и хуманост и поред тешког искуства у овом рату. Оно још верује у здраву свест енглеског народа, да ће бити у стању да на време обузда мрачне силе Енглеске, које од једне културне и цивилизоване земље стварају пориште јеврејско — комунистичког вршљања проткано најнижим људским инстинктима. Нама је добро познато да су 1935 године Енглеска и Немачка биле на најбољем путу да се споразуму, али да је тај споразум покварила Француска Леона Блума и његових јеврејских сателита. Нека бар данас у овим трагичним часовима које преживљује цео културни свет енглески народ спреци Черчила у продужењу његових напора који воде Енглеску у самоубиство.

У наступајућој години одиграће се судбоносни војнички и политички догађаји, који ће изменити мапу света. Нека би у тој години, Немачка издржала борбу чак и у одбрањеном смислу, Енглеска ће морати поклекнути јер је усамљена. У том случају пад је Черчила неминуован а са њим падају и читави бивши јеврејски финансијски магнати и политичари.

Тада ће се Енглеска ослободити својих вековних угњетача и проузроковача четих ратова и садање европске катастрофе, па ће своју судбину положити у руке енглеских правих патриота, који данас труну невани по

концентрационим логорима лишени слободе и патриотске делатности. У тај проекат ми дубоко верујемо, али изражавамо бојазан, да не буде доцкан после свих тешко почињених злочина над европским народима које је почињо Черчил у друштву са јеврејском мафијом и енглеским плутократима за време овог рата.

Националну кризу коју преживљује данас енглески народ, треба што пре пребродити у интересу европске цивилизације али и ради спаса Енглеске и њеног народа. Енглеске патриоте морају што пре остати победници у земљи.

У противном, Енглеска ће бити болшевиширана горе, него што је то био случај са царистичком Русијом у току првог светског рата.

Б. Б. Н.

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран за садржину листа: Велибор Јонић.
ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.
РЕДАКЦИЈА И АДМИНИСТРАЦИЈА: Терезије 5 мезанин, 1 степенште (Палата Извозне банке). Тел. 20-383.
ШТАМПАРИЈА „ЛУЧА“, Краљице Наталије 100. Тел. 21-772.
Тромесечна претплата 48 динара шаље се преко „Прасе“, а. д. Влајковићева 8.

НЕ ПАРТИЈА, ВЕЋ ПАТРИЈА

Српски народ, иако мален, био је одувек богат у непријатељима. Отуда је његова историја тако бурна, отуда су његова страдања била тако велика. То је у мноме зависило од геополитичког положаја земаља које су Срби својим доласком на Балкан заузели. Кроз њих пролази главни друм који везује Исток са Западом, Европу са Азијом. Сви су завојевачи, природно, ударили тим путем. Вечита борба за опстанак очеличила је Србе и од њих створила ратнички народ. Ова борба, међутим, показала је да храброст и јунаштво нису довољни, па да Срби саграде и одрже своју државу. За то су још потребне политичка мудрост и слога. Код српских управљача ових није било, онда су Срби, крај све своје храбрости и јунаштва, губили и независност и слободу. То је и сам народ увидео, изрекавши ону тешку клетву: „Великаши, проклетим душе...“

Положај српског народа у односу на његове непријатеље ни данас се није ни у чему изменио. Исто тако и узрок данашње несреће српског народа треба тражити у неслози „великаша“ и одсуству мудрости код њих. Да су они били сложни и мудри, српски народ не би доживео данашњу несрећу.

Криво је њихово проклето отимање о власт. Да њега није било, не би дошло ни до пуча, који је у крајњој линији значно отимање о власт и ништа друго. Све је остало лаж и обмана. Туђини су искористили властољубље наших људи и натукали их да изврше атак на властиту државу и извале несрећу на сопствени народ.

Зато данас ми, Срби, морамо добро отворити очи шта радимо. Наставимо ли и даље са неслогом и жељом за влашћу, лако се може десити да нас нестане са лица земље. Наша заједничка несрећа треба бар да нас научи намети и уједини. Генерал Неђић истако је гесло: не партија, већ патрија, не део, већ целина. Зато је данас сваки онај ко хоће да дели српски народ његов смртни непријатељ.

Сви национални Срби имају данас заједничког непријатеља: комунизам. Вара се сваки овај ко мисли да тај непријатељ није опасан. Од њега ће се само тако одбранити, ако сви национални Срби буду претстављали једну вољу и једну мисао. До тога јединства, међутим, неће моћи доћи, ако и даље наставимо са политизирањем. Све док рат траје за српски народ могућна је само једна једина политика: мир, ред и рад. Ко њих ма под којим видом и изговором нарушава, тај је заклето непријатељ свог властитог народа.

ВЕЛИБОР ЈОНИЋ

„МИ СМО ПРОТИВ ПАРТИЗАНА, АЛИ ЗА ПОБЕДУ СОВЈЕТСКЕ УНИЈЕ И САВЕЗНИКА“...

Чули смо за разне политичке парадоксе. Сведоци смо препричавања немогућих војних ситуација. Скоро да смо се на све то навикли. Али једна нова војно-политичка комбинација изгледа да је премашила све досадашње парадоксе.

Једна радиостаница пре неко вече у низу својих „објективних“ приказивања војне и политичке ситуације у свету прочитала је и прокламацију Извршног комитета „Југословенске владе у Каиру“. Свакако да је најинтересантнија за нас пасус онај где наводи да су против партизана, али да су за победу Совјетске уније и Савезника.

Овај пасус најбоље нам показује положај „Југословенске владе“ која притешњена спољно-политичким догађајима настоји да се удвори Москви, доказујући јој како је једино она „леgitимни“ претставник Југословенског народа. Како је свршило то слушања „Југословенске владе“ властодршцима Москве, познато је свима.

Москва их је презирно одбила. Њој не требају ти „који не знају шта хоће“, јер она има свог штићеника Тита који извршава стопроцентно све налоге њеног диктатора. За „Југословенску владу“ настаје данас проблем: како се извући из ове незгодне ситуације у којој их је ставила и Америка и Енглеска.

И због тога, иако одбијени од Москве, они и даље настављају

да са изјавама о сигурној победи Савезника и Совјетске уније (то засебно истичу) бар некако пласирају у Москви верујући да ће можда ипак Москва пасти пред њиховим демократским смицалицама.

Цела трагедија оног пасуса као и свих оних који верују у онакве изјаве налази се у томе што неће да схвате циљ Совјетске уније, који је данас јасан свима — болшевиизација. Зар Совјетска унија није у том смислу предузела све кораке у Италији? Или можда форсирање комунистичких првака у осталим емигрантским владама у Лондону има неки други карактер?

Постизавање свог циља Совјетска унија већ данас поставља као примарно, иако рат још букти пуном својом жестином. А сутра, после евентуалне победе Совјетије, она ће, зар не, „Југословенска влада“ позвати вас у Југославију јер сте ви „леgitимни“ претставници овог народа? У овој политичкој наивној ни ми не верујемо да би ма ко могао поверовати.

Сем тог спољно-политичког разлога који тера „Југословенску владу“ на онакву изјаву, има још један разлог, наш, специјално српски. Њима је познато да је српски народ мобилисао све своје снаге у борби против Тита, експонента Москве. Гдегод се налази Србин ту се је подигла антикомунистичка застава која је данас символ живота васколиког

српства. Знајући за ову коначну одлуку српског народа „Југословенска влада“ „приближава“ се српском народу у његовој борби за опстанак са том прокламацијом која је по њиховом мишљењу требала „једним хитцем два зеча да убије“: додворити се Совјетској унији и оставити отворена врата према српском народу.

За нас који живимо у Србији, у Европи, та најновија прокламација крилатица која има наведени политички карактер, не може имати никаквог утицаја, јер ми смо свесни, посматрањем тока догађаја, а поготово видећи практичан Титов рад, да за Европу постоји само два излаза: или победа националне Европе, или победа Совјетске уније, а са тим и Тита на Балкану. Све остало су фразе које имају разне политичке позадине, а у крајњој линији дирижирани од јеврејских слабљења отпорног духа европских народа.

Српски народ има свој пут. Он га је сам изабрао и сврстао себе у фронт нове Европе против болшевиизма. Данас српском народу доказивати како је Совјетска унија једно, а „маршал“ Тито друго је коначан облик парадоксализма у политичком животу Србије.

Ми желимо, а у то и верујемо, пад Совјетске уније, а са тим и ликвидацију јеврејског комунизма, — то је наша порука.

П. М.

СРПСКА СТРАЖА

То је Србин.

Мушког и војничког држања, стоји он — српски стражар — на стражи, као гранитна стена на бранику Отаџбине своје.

Поглед му блуди тамо — далеко. Са пушком о рамену стоји он — српски стражар и гледа. Шта?

Шта то гледа данас српски стражар тако будним оком, тако чежњиво, тако задивљено? Шта то надима његове широке груди, шири његове ноздрве и зенице, а његов озбиљан и по мало тужан израз лица претвара у радостан осмејак? Зар се тај његов поглед, чежња и радост не виђа и на лицу малог детета кад види мајку своју?

Да, тачно је то упоређење. Другојачије не би ни могло да буде, јер то је баш истина. Српски стражар је заиста видео своју мајку — Нову Србију.

Тамо далеко, позади наших гора, лагано и достојанствено уздизала се — пред очима српског стражара — његова Мајка — Српска Мајка — као персонификација Нове Србије. А он — српски стражар — и даље је гледао...

Ено, у свој њезиној величини обасјавају је сада црвено-плаво-бели зраци.

И шта бива? До тада тужна и уплакана, Српска Мајка поносно диже главу. Нестaje њене сете и на лицу јој се појављује понос и радост. Ка њој прилазе три њена расна сина — Србина — три Шумадиња. Двојица су у српској војничкој униформи, а онај трећи — у средини — у нашем народном и лепом сељачком оделу. Позади њих прилазе Мајки и остала њена деца. Сви је љубе у руку.

Коло почиње. Пастирске двојнице, хармоника, гајде, зурле и бубњеве, шаргије (тамбуре) почињу да свирају „Србијанку“, а девојке у колу певају „Ој Српкињо девојко...“

Позади играча у колу стоји Српска Мајка а поред ње ено седи слепи српски гуслар.

Српски стражар је опчаран. Визија престаје и слика се постепено губи. Српски стражар нагло затвара очи, како би тв дивну слику задржао што дуже у сећању.

А када је поново отворио очи српски стражар је угледао на ведром и плавом српском небу крст, са исписана четири слова „С“.

„Само слога Србина спасеза“, лагано је изговарао српски стражар; кинио је шајкачу, побожно се прекрстио и пољубио српски амблем на својој шајкачи.

Зашто се ова појава приказала српском стражару?

Српски стражар је никао из дубине српске душе; он се родио у чистој српској сеоској домаћинској породици; он је наследник оне генерације свесних Срба, која је успела да подржи српски народ за време петстогодишњег робовања под Турцима; он је један од оних националних стубова, на којима почива данашњи наш опстанак; он је једна од залога наше будућности; он је један од васпитача оних покољења, која ће живити и стварати у Новој Србији.

Мајор СДС,
Дан. П. Стојановић

Гарантије нису опортуне

Према америчком закону, ниједна земља не може добити од САД финансијску помоћ ако није исплатила своја дуговања из Светског рата. Од свих учесника тог рата ниједна земља није исплатила дуговања осим Финске. Према томе, само Финска има право на америчку помоћ. Али све земље добијају помоћ од Америке у виду позајмљивања, док Финска добија од ње претње и ултиматуме, у којима се од ње тражи да прекине борбу за свој живот и да подлегне болшевиизму.

У првом совјетско-финском рату све симпатије Американаца биле су на страни Финске, јер је онда Америка могла објективно да гледа ствар и да поштедо просуђује на чијој је страни правда. Али сада Рузвелтовој клици правда смета, и зато, без обзира на то да је Финска борба апсолутно правична, Вашингтон тражи од Финске да изврши самоубиство, да изврши совјетске захтеве.

Америка не извршује своју моралну обавезу према Финској, као према једном народу који се бори за свој спас. Али шта су сада моралне обавезе? Сада се не поштују ни формалне обавезе. Енглеска је ових дана почела да припрема светску јавност на то да се гарантни уговор са Пољском (коме је рок ових дана) неће продужити.

Аргументација ове срамне издаје Пољске, која је само за то ступила у рат што је од Енглеске добила „сигурне“ гаранције, је потпуно ханибалска: Енглези кажу да су се прилике промениле и да зато нема смисла да се продужују обавезе.

То личи отприлике на ово: када трговац отвара једну радњу, банка му даје гаранцију да ће га подупрети; та гаранција важи све дотле док му није потребна; али када се послови окрену наопако, онда се гаранција

одузима. Чему су онда такве гаранције?

У питању са Енглеском и Пољском није тешко одговорити: чему су енглеске гаранције? Само да се мале и средње државе гурну у рат за енглеску ствар, а да буду затим изигране када изврше улогу наметнуту од стране Лондона.

Све државе угрожене од стране болшевиизма имале су формалне или моралне гаранције Британије, а у извесној мери и Америке. Сада су све те државе предате болшевичком империјализму. Ово изазива гнушање не само у Европи. Чак и у Америци је започела огромна акција против Рузвелтове политике жртвовања европских народа. Један милион Литванаца који живе у 21 америчкој држави захтева сада од Рузвелта да укаже Литванској републици помоћ како би ова могла да буде независна. Према том захтеву, Рузвелт би морао да спасава Литву од болшевиизма који намерава да јој одузме њену слободу. Говорници на литванским протестним зборовима у Америци подвлаче да је Литванија у току своје историје после Светског рата доказала да је потпуно демократска земља и да зато има право на слободан опстанак.

Осим Литванаца узбуђени су такође и Пољаци у Америци. Талас узбуђења обухвата и друге народности, јер америчка штампа толико отворено пише о намерама Москве, да се заиста код америчких грађана европских на родности ствара страх и ужас због судбине коју спрема малим европским народима Рузвелт, по магач Стаљина.

Ово помагање Стаљина иде тако далеко да Вашингтон и Лондон постају потпуно безобзирни према свима, са којима су још пре годину дана „пријатељски“ сарађивали. Када се говори да ће се Пвршевој влади одузети злато, које је од стране Југо-

славије депоновано у Америци и да ће се то злато уступити Титу, онда је потпуно јасно да Рузвелт помаже Стаљина не само у његовим војним напорима, већ и у агитационим. Тито би употребио ово злато ради појачања своје разорне, своје подле пропаланде у земљама, на које он рефлектира.

Британија и Америка имају дрскости баш у тренутцима када предају своје бивше пријатеље да захтевају од других земаља да се придруже њиховој војно-политичкој акцији. Притисак на Шпанију не попушта, али Шпанија се одупире нечувено дрском захтеву да се стави на страну оних који су хтели да је униште за време грађанског рата на њеној територији.

Овај притисак на Шпанију изазвао је и у Турској више комештара, јер је Турска такође била (а донекле и остаје) објект једног притиска. Турци просуђују веома реалистички. Они кажу: Енглези су наместили 10.000 топова за ваздушну одбрану Лондона, али ипак не могу да спасу своју престоницу од тешких бомбардовања. Како смеју онда да захтевају да турски градови буду изложени опасности ваздушног рата, када знају да Турска не располаже таквим средствима за ваздушну одбрану.

То је један од аргумената. Али постоји осим аргумената и начелан став Турске, а то је чврста намера да се не меша у конфликт. О тој намери пишу сада и енглеске новине које признају да су размислилажења за време конференције у Каиру била много већа него што се после конференције писало.

МЕЂУНАРОДНО ПРАВО, ДЕМОКРАТИЈА И ЕВРОПА

Римска политичка доктрина: *Salus rei publicae prima lex esto* стоји на једном становишту сасвим противном основном начелу француске Изјаве Права Човека и Грађанина (од год. 1789) о природним правима (*droits naturels*). Јер, док горња римска формула, прокламујући идеју да спас Државе има да буде први закон, значи да је Држава у сваком погледу изнад појединца и да зато ови не могу претендовати ни на какво право које би било јаче од Државе, докле француска друштвена философија ограничава Државу „природним правима“ човековим у којим Држава не само не сме дирати него је она, Држава, баш стога и створена да би та „урођена права“ појединца била што боље зајамчена и осигурана. Разуме се да оваква философија, нарочито са оним њеним познатим овлашћењем појединца „на побуну“ (*droit à la révolte*), није ишла у прилог државне чврстине и ауторитета, за разлику од Римскога Доба у коме је, захваљујући горе наведеноме схватању тога Доба, Држава почивала на много солиднијим основи.

Римска концепција, сасвим логично, полази од тога посматрања да без Државе нема одстанка појединцима нити би се они могли изван ње усавршавати те би отуда било непојмљиво да појединац стоји ма у коме обзиру изнад Државе, да буде моћнији, баш од оне установе без које њега, појединца, уопште не би било, да он, последна и резултат, *effectus*, буде претезији од узрока, *causa* (Државе). Из овога излази да, у Римској Држави, нису била позната ни стечена права као институт који би био изван домаћа законодавца као вршиоца државне суверености, док, напротив, у Модерној Држави, стечена права не могу се повредити ни самим законом (в. нпр., чл. 36. Српских Устава од 1888. год. и 1903. год.). Ово правило Модерне Државе објашњава се идејом слободне иницијативе и утакмице која тражи обезбеђење плодова рада човековога одн. обезбеђење његових стечених права — схватање основана на демократској идеји Индивидуализма а та идеја се супротставља и супротставља идеји колективности Римскога Државнога Права. Интересантно је да нове струје које се сада оцртавају у модерноме друштву проистичу баш из схватања о првенству социјалне колективности над идејом Индивидуализма тако да те струје које крећу специјално наш, Европски, Континент у његовој борби са Англо-Америчком Индивидуалистичком Демократијом појављују се као победа Римске Доктрине над оном Француске Револуције.

Према овоме, Држава има пред собом као главни и стални задатак своје одржање и свој напредак и када је то у питању, ништа се не може истаћи као идеја одн. начелна препрека државној суверености и њеној законодавној власти. Овде је, напротив, Држава слична једном природном организму коме је његова егзистенција и прогрес *ultima ratio* и пред тим *ratio* има да се поклони сваки део тога организма т.ј. сваки појединац, јер како би органи могли постојати и функционисати, ако би сам организам, целина, угинула? По Демократској Индивидуалистичкој Теорији изгледа да би поједини органи могли да живе и даље, после престанка организма! Из овога проистиче још и то да римску лезиу: *Salus rei publicae prima lex esto* мора пратити и правило: *Fiat mundus pereat iustitia* (т.ј. држава пре правде), јер ако има *mundus* (држава) биће и *iustitia* (права) док би, по обрнутоме правилу: *Fiat iustitia pereat mundus* (права иде пре државе), правда могла да постоји и без државе, једна немогућност коју Демократија проглашава могућном.

Исти, римски, карактер има Држава и у међудржавним (међународним) односима: она је и ту, у главном, један организам који, за своје одржање и напредак, не бира средства. И ту вреди Римски Принцип: *Salus rei publicae odn. formula: Fiat mundus*. Зато се и узима да су, у међународном животу, државе независне и суверене, јер једна држава која би, споља, изгубила независност и сувереност престала би да постоји као држава у правом смислу. Независне и суверене државе — што смо до сада имали прилике истаћи више пута — сличне су, у својим узајамним односима, елементарним (физичким) силама где влада закон материјалне борбе ради одржања као и ради ширења (експанзије) и просторно и временски и, разуме се, ту не може бити говора о неким моралним појмовима и моралу — ови појмови владају једино у унутрашњим односима држава где не постоји, благодарени начелу законитости, физичка борба међу појединцима — онако исто као што не може бити речи о тим појмовима ни у области других елементарних појава. Независне и суверене државе су, међу собом, просто ирационалне силе и једини појам који овде, у основи, постоји у њиховим међусобним односима то је појам аморалности (што није, разуме се, исто што и појам неморалности). На тај начин, не би се, у опште, могло поставити питање о суђењу државама за њихова дела: такво суђење било би противно битном начелу Кривичнога Права а то је морална одговорност делинквента, јер ако ове нема — а ње нема, видели смо, код држава у међународним односима — не може бити ни суђења ни осуде. Онај чији случај је *moral insanity*, како се изражавају Енглези, може бити само лечен као патолошки појав али не и суђен.

Несумњиво да је Међународно Право знатно допринело да се државама, у њиховим међусобним односима, умањи својство елементарнога појава и, тиме, доследно, ограниче и физичке борбе, ратови, међу њима, као што је и само Хришћанство, својим узвишеним идејама о љубави и бросту међу људима и народима, благотворно, у току Векова, утицало на Човечанство.

Ипак, Међународно Право није се показало нити се могло показати онако ефикасно као Право Унутрашње, а то стога што му је недостајао основни и битни услов потребан свакој правној норми, ако се жели да она, од теорије, постане стварност и живот а то је **правна санкција**. Такве санкције има само у Унутрашњем Праву, благодарени установи Државе; у Међународном Праву, где не постоји једна општа организација која би стајала над свима државама (супердржава) са влашћу каква припада једној држави на њеној сопственој територији, правна санкција је искључена. Једина санкција ту се налази у **интересу појединих држава** да поштују норме Међународнога Права (било Неписаног, Обичајнога, било Писаног: Уговори и Контракти), што значи да Међународно Право губи сваки практични значај чим га једна држава не сматра, у датоме случају и моменту, као саобразно њеним посебним интересима и користима, претпоостављајући, наравно, да она, у исто време, има и довољно материјалне моћи да пређе преко начела и прописа Међународнога Права. У крајњој анализи, дакле, државе су, и поред Међународнога Права, задржале и даље своју основну карактеристику елементарних и ирационалних појава и сила, и сасвим логично, јер сама база Међународнога Права, независност и сувереност држава, давала је ту и такву карактеристику државама чимећи тиме неизбежним физичке сукобе т.ј. ратове међу њима.

Велика заблуда била је, дакле,

да је Међународно Право, са својом мало час реченом базом, значило Мир у Свету и ту заблуду је Женеовско Друштво Народа, једна творевина Демократије, само одржавало и раширало, пошто је оно било ставило себи у мислију гарантовање независности и суверености држава, оно, дакле, баш што је клица ратовима, као што су и показали доцнији догађаји за које једну од највећих одговорности носи и та демократска установа. Разуме се да, када се, уз ту начелну погрешку, има у виду и тежња Лиге Народа да, у неку руку, овековечи ред у Свету њоме утврђени, ред који је почивао на диктираним Уговорима о Миру (од год. 1919.—1920.), што се тако мало слагало са демократским фразима да је, у томе, прошлоте, Светскоме Рату, победило „Право и Правда“ (*la „Victoire du Droit et de la Justice“*), онда је било сасвим природно да је Лига Народа, у место Лиге Мира, постала Лига Рата.¹⁾

И идеја међународне независности и суверености држава односно нација као јамства мира, и напретка у Човечанству спада, такође, у групу фаталних заблуда којима су Демократије, врло често руковођене једино, у главном, својим властољубивим пљевима, биле задобиле народне масе, забуде које су, као и пароле о слободи појединца и нација, једнакости, о народу као извору и утоци власти итд., својом примамљивошћу не ретко омогућавале политичким спекулантима личне користи сваке врсте. Многи, управо главни, представници „Великих Демократија“ Англо-Америчких и данас прокобни, политички метод обмашивања народа и у унутрашњим и у спољашњим односима, а нарочито у овим последњим где, својим безобзирним и срачуњеним паролма о слободном самоопредељивању и суверености народа као диригентним принципима у Човечанству, само понављају ону политику чију је начелну несобзаност па, према томе, и ошту штетност као, можемо рећи, и њену, мање више, притворност Лига Народа на тако несумњив начин документовала.²⁾

Индивидуалистичка Демократија, са својим: „*Enrichissez-Vous!*“ (Богатите се!) значи безобзирну борбу међу појединцима, друштвеним класама и народима. Демократија значи рат и ратове и овај садашњи рат је, у основи, манифестација те њене материјалистичке особине: све што поменуте „Велике“ Демократије данас говоре, пишу и виде то најјасније испољава. А њихов ратни циљ да хоће да оборе режим у недемократским земљама не иде такође у прилог идеолошке искрености њихове: Како се и колико та сврха слаже са демократским теоријама о самоопредељењу народа и слободи њиховог унутрашњег уређења? Изгледа, дакле, да „Велике“ Демократије признају да начела народима под условом да их они примене у корист Демократије (т.ј. Енглеске и Сев. Америчких Сједињених Држава). Другим речима, „Велике“ Демократије велеле: „Сваки народ је слободан да буде — демократ!“ Иначе ће имати рат. На тај начин „Велике“ Демократије стављају остале нације пред избор: „Демократија или Рат“. Један од многих примера да су демократски „принципи“ за демократе, махом, само згодне лествице за пењање на власт у држави и Свету, власт ради власти (као оно: „*l'art pour l'art*“) и онога што власт са со-

бом доноси за такве политичаре односно за њихову земљу (данас за „Велике“ Демократије на Западу).

Има, према томе, ако се жели, како миџ социјалан, у друштву (држави), тако и међународни, да се напусти једном индивидуалистичко-материјалистичком схватању (капитализам — гесп. његова дегенерација, плутократизам англо-америчански) као и начело међународне суверености држава и да се, у унутрашњем животу оних, уведе и примени један систем где ће бити више друштвене правде и једнакости, онако како нас учи наша Хришћанска Вера а, у спољашњем, међународном, животу, систем континенталних, савезних (федеративних) држава. Ово значи, што се тиче нашега, Европскога, Копна, једну Европску Савезну Државу (*Bundesstaat*) која би, у току времена, могла постати и Унитарна Држава: Држава има ту моћ да, својим дугим трајањем, духовно изравни и стопи у једну етичко-хришћанску целину разнолике етничке елементе. Таква једина, федерацијом уједињена, Европа била би, најзад, у стању удаљити из своје средине све штетне не-континенталне утицаје, како оне са Истока тако и оне са Запада, утицаје антикултурне јер антихришћанске одн. антихришћанске јер антикултурне.

А докле, остаје да се ослонимо на човека. Јер, ма какво схватање да се има о битности друштва и државе, онет је то човек, појединац, који у име и место њих мисли и дела, како унутра, у земљи, тако и споља. Отуда, од карактера представника њихових зависи врло много и стање међународних односа. Један уопште душеван човек, нарочито са хришћанским менталитетом, умео би и умеће да, и поред свега онога што смо казали о прироби државе, ово биће мери у његовом егизму и ирационализму и да, у односе своје земље са другим земљама, унесе више осећања човечанске узајамности и разумевања, више, једном речу, помирљивости која прожима верске а специјално хришћанске људе. Међутим, ако народима управљају државници са недовољним етичким квалитетима, они ће, оном римском *Salus rei publicae prima lex esto*, дати једно и сувине пространо тумачење у односима свога народа са другим народима тако да то може да буде, и бива, судбонсно по мир у Свету; такви људи са паганским идејама о држави били су увек опасност по општи мир и Хришћанску Културу.

Истина, то морамо признати, овде има једна човекова трагедија. Она долази отуда што постоји, осим појединца, и друштво и држава. Као појединац, човек се бави собом и својим интересима али при томе он не сме заборавити ни заједницу без и изван које он не би не само могао напредовати него ни постојати. Отуда његова прва дилема: ако сувише мисли само на себе, имаће отуда штета заједници а ако се опет осврће само на ову, изложити себе опасности, на ризик заједнице која живи животом својих делова, појединца. И онда, где је мера и граница за ову човекову двојбву активност? То је једна страна горе речене човекове трагедије. Друга је ова: служећи себи и својим интересима, појединац се мора управљати не само по прописима самих државних закона него и по захтевима Морала, док, напротив, узима се да, када делује за заједницу, њем св. појединцу, одређеније руже у овом последњем погледу: он овде треба, у главном, да има у виду сврху, добро заједнице, због негда њему ту припада слободнији избор средстава а ово нарочито вреди када се тиче односа његове земље према другим земљама. Отуда два Морала: Приватни и Јавни Морал так да се

појединцу, када је реч о општим интересима заједнице, долуштају методи акције забрањени у приватном животу. Чак се сматра да појединац не би вршио своју јавну и специјално патриотску дужност довољно исправно, ако би се он, као честит човек, уздржао, и у тој дужности, од поступака којима се никада не би послужио у својим личним стварима. Због те жеобе Морала на Приватни и Јавни (она постоји, такође, и код страначких организација: као чланови странке, појединци се често одају пословима од којих би се као приватна лица држали далеко) и долази често, код људи од карактера, до унутрашње борбе савести наиме онда када се од њих тражи да, као представници заједнице, воде политичку методима којима се противи њихова савест приватнога човека. На тај начин, можемо лако да видимо све опасности којима се држава, нарочито у спољашњим односима, а са њом и општи мир, излаже, када се на њеном челу нају људи који су, и у приватном животу, еластичнога и непоузданог морала. И, обрнуто, као што смо већ напоменули, сва корисност по мир, и унутрашњи и спољашњи, ако државом управљају људи високих етичких погледа, мада ће им се, евентуално, пребацити „недрвољна државничка способност“ и „неродољубље“, јер су, можда, најеготистичнији и најнеправичнији користима своје земље претпоставили моралне и хришћанске појмове и обзире. Отуда и тежња Човечанства, која се специјално очигледа на нашем Европском Континенту, да се, коликогод је то могуће, одстрани несрећни систем два Морала и да оно што Савет и Вера не дозвољава човеку као приватном појединцу не сме наћи одјека ни примене ни у јавном животу а то ће се постепено развијати све док човек да је он само један солидаран део људске заједнице и да, према томе, његова делатност има да буде впућена у правцу прогреса и усавршавања заједнице.

Из овога свега излази да од карактера једног народа, специјално од ступња његове хришћанске културности, зависи а до машај, у његовим очним правила *Salus rei publicae prima lex esto* и већа или мања оштрина његове примене, зависи, другим речима, интензивност међународне себиности и сигурност општега мира. А каква народ такви овде, разуме се, и његови управљачи. И врло интересантно би било, са ове тачке гледишта, једно упоређење између појединих народа и њихових државника, што све стоји у вези и са питањем њихове мање или веће одговорности за међународне сукобе и ратове. За овај мах не можемо се впуштати у даље разматрање ове теме него ћемо се само ограничити на констатовање да, како нама изгледа, а што се, можемо рећи, потврђује и Историјом и искуством, Енглеска, код оних особина данашње државе о којима је било говора у почетку овога члана (независност и сувереност), односи рекорд особине које, својим паганством, наносе толико несрећа Миру и Бросту међу народима. Рекорд изражен у тако нехришћанској формули једног, занста, супер-еготизма: *Right or wrong my country!* (Право криво то је моја земља т.ј. Енглеска). Како се да објаснити овај и овакао т.ј. антихришћански карактер Енглеске Државе, за шта ми Хришћани, на дан Рођења Онога Који је символ Света и опште Љубави, изјављујемо своје дубоко жаљење, о томе, можда, други пут.

На Православни Божић, 1943 г. у Београду.

Живојин М. Перлић,
проф. Беогр. Универзитета
у пензији

¹⁾ Опширније о негативним странама Лиге Народа в. у нашем раду: *La Société des Nations ou l'Anarchie européenne*, extrait из збирке: „*Le Séquestre de la propriété privée en temps de guerre*“, Paris—Genève, 1937.

²⁾ В. овде и наш чланак: *Le Droit international et la Démocratie* у „*La Revue Mensuelle*“, Genève, 1923.

МОРАТЕ ДА ТРПИТЕ — ЈЕР СТЕ ДОБРОВОЉЦИ!

Кад сте под јесен 1941 године прихватили оружје и кренули у борбу да, на позив генерала Недића, спасавате Србију није вас било много. Тек нешто преко стотину другова. Тежак је то пут био и опасан. Пред вама је био противник не десет пута већ сто пута јачи, а скоро цела ваша позадина за све је и за сваког је била пре, али не само за вас. Ви сте ипак пошли, свесно, одлучно, готови на жртве, спремни на смрт сваког часа, јер сте дубоко веровали да од вас, и само од вас, зависи спас Србије.

Морали сте све да трпите јер сте били добровољци!

За две и по године увек неравне борбе, за две и по године патњи свих врста, напора, самопрегора, ваши су се редови удесетостручили, па скоро и устостручили, али зато сте изгубили неколико пута више другова од оног броја који сте имали кад пођосте у прву борбу, и то изгубили сте другове најбоље међу најбољима. Све за спас Србије и српског народа.

Тако је морало бити, јер сте добровољци.

На хиљаде ваших вршњака данас уживају мир и нормално живе живот. Топло им је и угодно у родитељској кући или у неком надлештву државном или приватном. Многи се од њих и црном берзом баве ма које било врсте — споредно је.

Јутрос смо слушали разговоре четворице ваших вршњака. Јуче у недељу, двојица од њих зарадили су по 2000 динара, прекјуче, у суботу, сва четворица су зарадила по преко 1000 динара и то продајући биоскопске карте и друге улазнице, помоћу којих су други ваши вршњаци могли да се забављају и уживају у разним свакодневним забавама. Ви сте у то време живели строгим војничким животом или сте се мрзнули на мртвим стражама, стално изложени смртној опасности, сваког часа у могућности да изгубите живот.

Морате да трпите, јер сте добровољци.

Жалите се да вас нападају, клеветају, да вас мрзе. Говоре вам стално, без престанка, да сте «петоклонаши», «издајници» и слично томе. И то, ко вам то говори? Оставимо на страну што су то они који у вашој сенци живе, уживају све благодети, па и благодети црне берзе. Него узмимо да осмотримо какви сте ви били према њима док нисте на своје груди ставили сиве добровољачке униформе са косовским крстом, Светим Ђорђем и осталим светим српским знамењима.

Ако сте били сељаци, бољи сте од њих били, ако сте радници били опет сте од њих били бољи, ако сте били ђаци и студенти и опет сте од њих далеко бољи били. Нека најстроже судије изведу најстрожу анкету у просеку међу вама добровољцима и свима оним вашим вршњацима изван ваших редова и нека та анкета дадне суд о том целој јавности. Резултат такве једне анкете

мора вама правду дати. Ви се тога нећете постидети. И одмах ће се видети да вас нападају, клеветају, да вас мрзе само зато јер сте добровољци.

Изван ваших редова могу се вршити пљачке, преваре, насиља, убиства и то убиства мучка и кувачичка — то се обично и по правили неће строго узети. 80% ваших другова изгубило је живот без борбе, из заседе. Десетине и десетине ваших старешина, првобораца, команданата батаљона и чета ваших — истинских батаљона и чета — тако су, из заседе, пали као мученичке жртве. Из противничког логора и из оне бедне саможиве позадине, што у вашој сенци може данас да живи, није се чула реч прекора и осуде.

А кад на другој страни, у отвореном нападу с противничке стране, кад вршите службу и испуњете дужност за Србију; због одбране ваше падну жртве, онда се узбуди «савест» прљавих и покварених нападач и харангер, најамник туђина, гура испред вас обично бесвесну масу, а он се склања у прикрајак, у дубоку позадину, да лако побегне чим увиди да нема силе која може раз-

бити и поколебати ваше непробојне редове и легије.

Ви идете и ви се држите јуначки. Пред вама су увек ваше старешине, ви знате ко вас води и зашто вас води и зато вас противник не може да савлада. Гинете, али жртве свесно дајете. Сутрадан кукавице, што су побегле напустивши испред себе заведене, силпу клевете против вас као да сте ви били кривци, нападачи и томе слично...

Морате да трпите, јер сте добровољци!

Ви само знате за један пут, за пут спаса Србије и српског народа којим вас предводи генерал Недић. Никакав евсти, ничија пропаганда са тог пута није била у стању да вас поколеба за преко две и по године борбе. То се неће десити ни у будућности. Међутим, сви они који вас нападају и клеветају, сви се ти непрестано мењају и колебају: сад су за једно, сад за друго, а сутра опет за треће, само никад не за свој народ и његове данас животне интересе, а то су: сигуран мир, истински ред и озбиљан рад. Ви сте за мир, ви сте за ред, ви сте за рад, јер у том је једини спас Србије и српског народа.

И стога морате да трпите, јер сте добровољци!

Р. П.

НОСИОЦИ КРСТА ХРИСТОВОГ...

И на својим прсима и у својим прсима носи добровољац крст Христов. Не симболише тај крст само висину и висоту страдања његовог, прави страдалик је увек смирен у срцу свом, — већ и вредност над вредностима, вредност која добровољцу осмишљаје и ослађује овај и онај живот, вредност која свим другим вредностима даје златно важење: веру у Бога. И ту је он на бразди предаштва, на вековној мртвој огражи Светосавља,

страх врагу и вразима, а тихо и дубоко блаженство свима онима који пале кандила и прижижу свеће, раде и моле се са вером у милост и правду у Свевишњег, са надом да ће крст процветати ускромом и са љубављу бескрајном према многострадалном народу своме. Тако су они са тим крстом својим светосавским укор безвернима, страх безбожницима, а утеха голема следбеницима светих стопа светог предаштва.

СЛИКЕ И ПРИЛИКЕ...

СТАРИ И НОВИ

У прошлу недељу на Коларчевом универзитету одржана је једна ретко успела и лепа национална омладинска манифестација. Тај дан, пред дупке пуном великом двораном, награђени су омладинци који су учествовали на великом књижевном конкурсима «Српског народа». Читани су књижевни састави, поезија и проза, српске здраве националне омладине, наде и узданице нашег народа, новог покољења које улази у живот. Дивни су ти састави, не зна се шта је било боље песма или проза. Сваки редок одисао је вером у српски народ, свака мисао истицала је величину наше историје и традиције. У ова тешка времена која проживљајемо приређивачи ове академије српској родољубивој јавности нису могли да приреде ни лепших ни утешнијих часова. Свима који су ту били присутни испунила су се срца великом радошћу и надом у боље дане и срећнију будућност српског народа. Млади књижевници и мислиоци, то су прве ласте нашег новог народног пролећа и препорода, то су звезде које нам кажу да српско небо није помрачено.

Међутим, ово неколико речи поводом ове јединствене академије не би било потпуно кад не би додали и следеће: веома је карактеристично да на тој академији није присуствовао ниједан главешина из нашег бившег политичког и јавног живота уопште. Ту није било ни бивших министара, ни сенатора ни посланика, ни ко други из оног такозваног «угледног» круга нашег друштва. Деведесет процената публике сачињавала је омладина, нови свет који се буди за нов живот да за сва времена остави стари свет који залази и који мора заћи да би српски народ живео. Овакав културно-књижевни сабор здраве националне омладине и није могао да буде стециште оног де-

ла нашег друштва које је и својим радом и својим животом давало само рђав пример нашој омладини, које је све чинило да та омладина лута и да буде завођена и одрођена. По том друштву ми не би више никад ни дочекали да у својој средини осетимо силан замах нове националне омладине. Здрав корен народни, који ни сви стари црвинису могли да нагризу, омогућио је тај подмладак који ће ову земљу, судећи по свему ономе што смо за кратко време у прошлу недељу могли да осетимо и чујемо, водити сигурној будућности.

ШПЕКУЛАНТИ

Од назад извесног времена поново су оживели шпекуланти. Под јесен прошле године, кад су се уверили да се рат неће свршити «најдаље до Божића» — како су посигурно рачунали и у што су се на велико кладили — шпекуланти су се били доста примирили и уместо вођења «велике» политике, они су се старали о својој зимици, о што бољој исхрани и о огреву. Извесна померања на фронтима, примицање пролећа, а и по неки догађаји код нас, који они нису могли да схвате (опет ће и то они доцкан схватити као и све остало), шпекулантима су опет дали хране и подршке да поверују у скору свршетак рата, а резултат рата мисле, да ће бити онакав како га приказују обични несавесни агенти и провокатори.

У најновије време шпекуланти дају чак и дан кад ће се свршити рат: кажу «рат је готов на 3 Маја ове године...» Ко им је тај датум усадио у њихову тичију главу, ни они вам сами не знају да објасне. Вероватно да је то у вези са оним предавањима лондонске радио пропаганде која је пре кратког времена бацила крилатицу да ће се у року од «90 дана» одиграти неки крупни, чак судбоносни догађаји, разуме се у прилог Енглеске...

Тако су опет шпекуланти постали нервозни. Помаљају буђаве главе чак и бивши политикани. Ено га где се појавио сад и Живко Топаловић, звани «газда Живко». Плету се поново «комбинације» и «коалиције» и траже се везе и посредници који треба да објасне на «меродавном месту» што се досад спавало и чекало...

Шпекуланти, нарочито они политикански, све знају, знају да се сваком подвуку и увуку, знају да свој лични интерес цене изнад свега и пре свега, али само једно никако не могу да знају и да схвате: трајао овај рат онолико или онолико, свршио се овако или онако, њихово је време прошло и никад се више они неће појавити на позршини. Нека им за то буде доказ и д-р Живко Топаловић који њих данас представља, а који је још у пређашњем политичком животу био увек ближе Конкордији него каквом озбиљнијем политичком еранжману...

У Петровграду је, на дан Сретења Господњег, одржан помен палим банатским добровољцима и извршено свечано отварање прве добровољачке читаонице. Слика приказује један момент са ове свечаности

(Фото: Арх. В. от. С.Д.К.)

(Наставак на 6-тој страни)

МЕЂУ НОВИМ ДОБРОВОЉЦИМА

Шабач, фебруара

Од пре извесног времена по свим околностима на територији данашње Србије врши се груписање националних снага у циљу јачања оружаних јединица, оспособљених за борбу против злочина српског народа и српског имена. Ово регрутовање српске омладине, која је очеличена духом оних 120 омладинаца, који су 1941 године први похитали с пушком у руци да се ставе у одбрану српског народа, — последњих дана нарочито је актуелно у Округу шабачком, односно у свима местима богате Мачве, где стационирају јединице Трећег добровољачког пука. Следећи напис посвећен је животу младих добровољаца, који су путем хиљада других прихватили оружје и настављају дело чувеног Бачког одреда и младих јуришаца...

НА ПУТУ ЗА ШАБАЦ

Лаћом, на путу за Шабач, путује повећа група омладинаца из Бачке. У невезаном разговору на палуби брода, сазнајемо да иду за Шабач, с намером да се сврстају у редове Трећег добровољачког пука. Међу њима има омладинаца са села, има радника, а има и средњошколаца. Један Солунац, старији човек, предводи ову групу. На њиховим лицима, озареним расположењем, испрвата се младалачка воља и искрена жеља да ступе у редове српске националне омладине, која данас са оружјем или ашовом у руци удара темеље Новој Србији. Прича ми један од ових: — Ред је да се и ми придружимо Србима-Банаћанима у светој борби за спас српства. Стотине других спремају се још да дођу...

Мало подаље, два младића из Забрежја, путују лаћом за Шабач са истим циљем, као и омладинци из Баната. Руковођени исправним ставом српских добровољаца, они не забрављају мајку Србију у тренутку када се на хоризонту данашњице назире завршне контуре борбе за спас српског народа...

Сунце већ залази кад брод с новим добровољцима пристиже у шабачко пристаниште. Већ сутра прекосутра они ће обући сиву добровољачку униформу и поћи

на обуку по најрадикалнијем систему, без које нико не полази у неки већи окршај.

„ДРУГОВИ, КО ЈЕ С НАМА?“

У касарнском двористи Допунске команде III пука СДК, преко целог дана ври као у кошници. Сеоски омладинци из Мачве и Подриња, постројавају се, после заједничког умивања, под командом једног омаленог каплара.

У ставу мирно, каплар ослвљава младе регруте речима: — Другови, ко је с нама?! — Бог!... одговарају сви омладинци као један.

Затим се одаје пошта палим добровољцима. До доручка још, као што то налажу прописи војничког живота, следе уобичајене гимнастичке вежбе, а после њих чишћење целе касарне аграде.

На команду „вољно“, кршени сеоски омладинци напуштају строј и одлазе по порције. Прилазимо једном омладинцу, додељеном Првој пратећој чети I батаљона. Још нисмо стигли ни да му поставимо питање, а већ добијемо одговор, проткан многим појединостима о пљачкашкој делатности „наших ослободилаца“ по селима Мачве и Подриња. Прича нам:

— Неколико дана пред мој одлазак за Шабач заустави ме у селу, у сред бела дана, командант нашег места, неки Рачић. Добијем од њега целулицу, с налогом да је одмах предам једном од најбољих домаћина у нашој општини. На пола пута — дотле сам могао некако да се стрпим — отворим целулицу, у којој прочитах да се за потребе тог и тог одреда пошаље 60 килограма жита, 3 пара чокула, 2 пара сељачког одела и још које чега. Све се то, брате, мора предати, или иначе оде глава...

Искоришћујемо још неколико тренутака до збора за молитву. Један двадесетогодишњи младић из Липолица, наставља причу свога друга:

— Мене су исто тако једном послали да прикупљам по селу чокуле, одела и жито. Командант једне од тих пљачкашких јединица постарао се да људи из „летеће бригаде“, којом он командује, добију кожне капуте,

чизме, нове јагњеће шубаре и друго. Није им тешко кад све покупише... Неколико жена које су се одупирале насиљу, у тренутку кад су им мужевни били изван куће, на имању, просто су испребијали. Код мог рођака дошао је ваљда цео одред на дан славе, позаузео сва места у кући и без домаћиновог позива остали су цео дан на слави као код своје куће. Остали гости нису им се хтели уопште придружити...

У Мачви влада опште уверење да бандити нису више у стању да се боре, већ само да пљачкају.

ПРАДЕДОВСКИМ ДУХОМ НАПРЕД У ПОБЕДУ

После доручка и обавезне преднедневне обуке, омладинцима из Мачве и Подриња, стари добровољци држе предавања разновног карактера. У оквиру тих кратких предавања са дискусијом свију присутних, најчешће се подвлачи акција добровољаца на сузбијању штетних особина у нашем народу, као што су псовања, крађа и слично.

Многима је непознато да у добровољачким редовима псовање, као само по себи штетна и нездрава појава, не сме ни у ком случају да помоли своје лице. Многе кажњиве мере учиниле су да се изрази псовања избацују из речника добровољаца. Зато младим регрутима све треба унапред да се изгласи како у сваком случају да се казњавања и неугласица између новајлија и старих добровољаца.

Појединци се интересују за ратну спрему добровољаца. По неколико пута узастопно разгледају сивомаслинасте шињеле, онипавају фишеклију или хладну цев „крагујевчанке“.

А на улазу, преко целог дана, низ сељака и сељанки опрашта се са својом децом — сад младим регрутима.

На пространој пољани егзерцирају млади граничари. И то су махом сељаци из Мачве и Подриња. Заједно са добровољцима, сви они хрле прадедовским духом напред у победу.

Шабач претставља данас мали гарнизон војске Нове Србије.

Златан М. Саватић

Ми, млади војници нове отаџбине, жртвовали смо несребнично своје младе животе за спас угледа и живота свога рода и тиме смо рекли читавом свету како се добровољно и својски служи земљи и историји.

Ми смо месецима горели жртвом и борбом, данима смо се одрицали свега што је човеку дато да би смо обезбедили земљу својој мести, које јој по моћима њеним припада.

З. Н.

Само храбро напред!

Само храбро напред, мој велики друже,
Градитељу дични отаџбине нове!
Уживања ситна могу да нам пруже
Само очајање, патње и болове;
Ништа више, друже.

О, како сам срећна, у дну душе моје
Распламтела се једна искра света.
Сад у идеале ја верујем твоје
Верујем у срећу што ће да процвета
Отаџбини нашој.

Мој велики друже, ја поштујем Тебе
Што си пош'о путем на којем се гине
И што за истину жртвујеш сам себе,
Што Србију водиш путем величине,
Отаџбину драгу.

Само храбро напред, мој велики друже,
А љубав у Христа нек те увек води,
Јер тада ће грње процветат у руже,
Јер тада ће срећно живет у слободи
Отаџбина наша...

ЈЕЛЕНА БУГАРСКИ, уч. VII разр.

Писмо другу из детињства

Драги друже!

Примио сам твоје писмо. Драго ми је што желиш да дискутујеш. Кажеш да ти није криво и ако ти кажем и оно што ти не иде у прилог. То ми је драго, знам да се не плашиш истине — а то је најбољи начин да се до правог пута дође. Истина, ти сматраш да сам ја на кривом путу а ти на правом. То ме не збуњује, јер ниси ти једини који тако мисли. Стотине и хиљаде је таквих и свакога дана гледају ме попреко, више пута сажаливо мислећи у себи: „Јадник, види га како срља у пропаст!“ Али мени је савест мирна. Посветио сам свој живот Отаџбини и кроз борбу, само кроз борбу, кроз патње и муке хоћу да јој обезбедим са друговима својим лепшу будућност.

Ти ме, драги друже мој, увераваш да је то и твоја жеља, не сумњам; само запамти: жеље су једно а дела друго. Од жетели до учинити дугачак је пут!

Ти само желиш, али ја то чиним. Пребацујеш ми што сам добровољац, пишеш ми: „Знао сам те увек као великог патриоту и националисту, шта ти одједном би!“

То хтедох ја тебе да упитам, али ми извади реч из уста.

Радостан си што си се извукао од обавезног рада — сматраш се чак и јунаком! Не бих рекао тако; напротив могао бих ти доказати и супротно: да си највећа кукавица коју сам икада познавао. И колико си ме обрадовао тиме што се, бар како ти кажеш, не плашиш истине, толико си ме разочарао речима: да си успео да киднеш! Наравно уз добре паре!

Да ли си се питао колико је њих који немају тих пара које ти имаш, односно не ти него твој отац! Ти се ниси питао јер те то и не интересује.

Ти мислиш само на свој стомак и своју бујну косу пустио си скоро до рамена.

Али није то све што желим да ти кажем. Најважније нисам још ни почео. Хоћу да ти одговорим зашто само кроз борбу, кроз патње и муке можемо доћи до идеала.

Сав живот човечији проткан је мукама, патњама и борбом. Можда ти мислиш да није тако, можда, али знај да се човек од рођења свога мучи, пати и бори. Можда он то не би желео, али није у његовој власти, тако му је писано у књизи судбине.

Где год човек пође наиће на препреке било лево, било десно, било право, свеједно је где, свуда и свуда препреке. Ја сам ти у свом првом писму описао смисао тих препрека. Поновићу ти то опет, јер неће ти бити на одмет да још једном чујеш. Ја сам ти, у ствари, ту пренео мисли нашег учитеља за којим смо пошли. Он је ту рекао:

„Тешкоће су везане за наш људски живот и судбину. Зато морамо да примемо тешкоће не само пасивно, него треба чак у њима да нађемо дубоки смисао: треба да знамо да су те муке, патње и борба управо ПОТРЕБНЕ животу. Јер путеви који воде идеалима посути су самим препрекама, и смисао тих препрека је у томе, да свака шуша и кукавица не може да стигне до идеала. Јер кад би путеви до идеала били посути цвећем и када би се по њима могло ићи без борбе, која то људска шуша и кукавица не би стигла до идеала? Али зато што је Промислу Божијом одређено да тај пут буде посут препрекама, ми треба те препреке да примемо с ЉУБАВЉУ, као нешто што је људима, човечанству и васељени ЈЕДИНО потребно, без чега не би било што треба да буде...“

Теби је можда све ово смешно.

Не можеш чудом да се научиш, Теби је, свакако, боље на неком душеку и јастуку. Са обилем хране, провода и уживања. Ти презиреш све препреке јер за тебе ништа није било немогуће: паре, паре и паре отварале су теби сва врата.

Само једно знај: отвориће ти и последња врата, а то су врата пакла.

И као да чујем твој кикот и смех: пакао! То само може један добровољац да верује, али ти, син једног вишеног и ученог господина, ти модерно журско дете, ти у то нећеш нити можеш да верујеш.

Ја те у то нећу уверавати јер је то узалуд, али хоћу да ти кажем да нећеш моћи само кроз борбу да постигнеш нешто, и то не за себе лично већ за корист Отаџбине.

И док се добровољци боре да би ти могао да живиш, ти ме питаш: Зашто ова борба?

Па зато баш борба да би ти живео, јер да није те борбе... али не, нећу, мислићеш да се хвалишем, а то ми ни на крају памети не пада. Моје биће није саздано да би се хвалило, или пак желило другом злу. Напротив, ако ме ти сматраш „јадником“, „издајником“, ја не могу да кажем да ме мрзиш, ја тебе волим као и пре што сам те волео када смо као мала деца трчкарали улицама предграђа нашег великог града.

Да, ја те волим и желим ти свако добро.

Опрости ми ову сентименталност и нека ти не личи на фарицејство, па ти ме бар знаш.

Хоћу да завршим. На једном месту у твојем писму рекао си како ти не живиш за никога већ само за себе. Ја ћу ти тек одговорити:

Не живети ни за кога није чак живети ни за себе!

Размисли па одговори.

Поздравља те твој

друг Слободан
српски добровољац

Слике и прилике...

(Наставак са 5-те стране)

»СРЕДОЊЕ«

Ко су и шта су »средоње«, о том је пре неколико дана лепо писао један београдски лист. То су они наши људи који никад немају куражи да кажу шта мисле, који немају свог става па које, сасвим природно, свачији одлучни и стални став вређа и буну. То су љигавци и саможивци, морални бедници — да не кажемо и наказе — то су они што у исто време служе по три а не само по два цара, а никад своје народу не служе. То су старе чекалице што чекају да падне одлука па да се онда манифестантно и грлато одреде, а све дотле шапућу и увијају се на све стране. Кад помисле да ће једна страна претегнути, они се одмах за њом повијају, али не прекидају ипак везе ни са другом стра-

ном јер, не лези враже, та моментано слабија страна могла би опет сутра да претегне! »Средоње« су бескичмењаци, најодвратнији сој људског друштва, ни врући ни хладни који су рођени само зато да буду избљувани.

»Средоње« су шуше и кукавице кад год је чврсто, а заурлају и залају чим поверују да су опасности за њихову рођену главу умакле. Пред опасношћу клањају се и повијају, готови су на све, чалму ће савити око главе за пар секунди. Они греше стално, и према ближњем и према друштану и према својем народу.

На клевету и сав отров што избија од »средоње«, јунаци могу имати само презир и преко њих ићи даље својим путем, своје циљу...

У СПОМЕН АЛЕКСЕ ШАНТИЋА

Двадесет година од смрти великог српског песника

Све оно, и сви они, који су у стању да врше велика дејства, или су, како се то старински каже, богови или демони.

Први Херцеговац, Алекса Шантић, није ни једно ни друго.

У песнички свет, сват више животне збиље, Алекса Шантић је ушао са смерним циљем — да преде конач свога отацтва:

»Од своје мајке ко ће наћи бољу? А мајка ваша земља вам је ова. Баците поглед по кршу и пољу, Свуда су гробља ваших прадедова.«

Те, непреувеличано речено, тај први Херцеговац, као оно токе, чистом домаћом срмом оплео је староставна струјања српског аграрно-правног инстинкта.

У свакој, па и у српској књижевности постоје две врсте писаца: они који вреде и они који се преудешавају да вреде. Ови други, у најбољу руку, тренутни су писци, они први уметници су с прелазом у трајна уметничка дела — песници — водитељи.

И као што од вас метежних и вас љутих зимских снежних бура, доцније, у сећању, под мрко смркнутих већама, остаје само чистота беле претставе; ил као што од вас светлих и вас шарних бурних пролетњих бујања, доцније, у грудима, остаје само товни дах златнога полена цветних круница — тако и од Алексе Шантића, неумитним законом историског одабирања, остаје десетак песама трајне душевне драгоцености.

То су песме, у којима су најдубљи слојеви песникове душе правили лирски споразум, не са гранама тренутне културе, већ са коренима српске староставне целине — тежачком стварношћу:

»Овамо! Скупа за рала и бране Пред нама њиве неоране стоје, Пусте, без плода, без лепоте своје А коров, ено, пао на све стране.«

Тежачке песме Алексе Шантића, изворношћу, непосредношћу, искреношћу, степена су непролазних словенских георгика.

Српска народна мудрост, тај српски прстонародни академизам, унаточ разним академијама наука, даровима својих синова — самоука, дао је мислиоца Његоша, дао језичара Вука, историцаре Проту Матеју и Бата-Лаку, дао приповедача Ст. М. Љубишу, Бору Станковића. Део их је с таквом духовном силином, да није од њих, ни пред којим спољним, ни пред којим унутарњим појавом, никада ни за педаљ није уступило, већ су сви они, било преко уметности било преко мудрости, нашли такве облике, у којима је сам народ, сама целина, јасно разабрала себе и нашла своја крепка одморишта пред бурним навалама вечите смене животних догађања.

А то стога, јер су њихова дела за три копча бивала изнад њихових личних судбина и као књижевни споменици, и земљи и иностранству, широм отварају своје стране, са којих су се читале мисли и осећања многих векова и милиона људи мукотрпна срца, трнокопних руку.

Попут њих, тако је и први Херцеговац, своје тежачке песме давао са самоодрицањем, са верским заносом, са исконим уметничком сливеношћу и крика и покликом:

»О, класје моје, испод голих брда, Мој црни хљебе, крвљу поштрапани, Ко ми те штеди, ко ли ми те брани, Од гладних птица, моје муко тврда.«

Прстонародни академик Алекса Шантић је праслике тежачке свести изворно и непогрешиво,

узео до општих облика чисте, нагонске уметности.

Као луда деца пролазности, пролазе ето дани и дани, али и јуче и данас, и сутра и праксутра, увек остаје непролазна — лепота самоодржања.

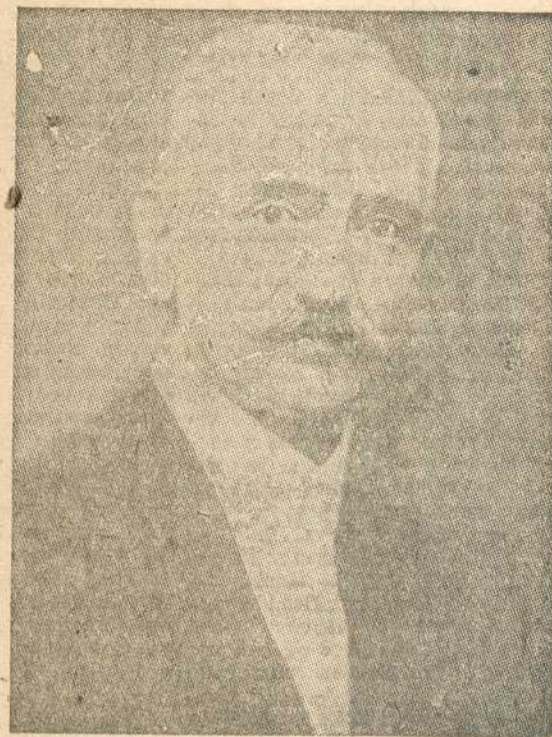
Никада трајна уметност није спадала у немани живота: никада трајни уметник није престајао да смерно преде смерни конач отацтва: никада природа и васпитање, иако су законом вечите борбе издубили дубоке провале посреди нас, нису порушили све мостове иза нас: никада земљољубиве песме Алексе Шантића нису лепше но сада, истинитији израз, не само српске, не само словенске, већ исконе лепоте самоодржања:

»Не, бор здрави није пао — Ја и сада крепко стојим,

Бог ми јако срце дао Да у часу страшних дана, Усред борбе и мегдана, Не поникнем челом својим.«

Те, непреувеличано речено, и трактор — доба дође ли некад, с поштовањем ће застати пред цигло десетак песама тога првог Херцеговца, који је, рођен у језгру српске искони, нагонском трајном силином на општечовечански начин изразио веру и наду милиона тежака.

Јер, аграрно-правни лиризам Алексе Шантића већ је степена митског завештања, а са њим и величина али и робовање народне мудрости — прстонародног академизма.

ПОСЛЕДЊИ СНИМАК ПЕСНИКА А. ШАНТИЋА

Сијачи

Јутро. Бик риче. Из широке ноздре Пара му бије. Одјекују стране. Златно, ко класје златно када дозре

Избија сунце, наејешћује дане Љиљана скорих. Шуме пјесме врела, И раним пупком пупе гоће гране.

Ово су часи великијех дјела — Широм ораних, замагљених њива Виде се јаки родитељи села.

У плашту магле, попут мрких дива, Полако крачу, к'о да сваки ступа Ковчегу светом гдје угодник снови.

Полако крачу. И док магле тупа Растањује се, и док сунце лије Радости златне из црвених купа,

Сви машу руком изнад бразда тије, — И продрти им пешеви рукава Лепршају се, шуме, ко кад вије

Вјетар у сплету сасушених трава. Мени се чини: ко да крила склопе Певачи раја, и сарх ових глава

Лебде и поју, а из сваке стопе Радника кротких, робља наших дана, Ловори, сјајни ко злато кад стопе,

Расту, свију се, па арсима грана Пољуба црна и знојава чела. И ко да чујем, како са свих страна

Хорови звоне, и ко суза врела Свјетлост чудесна полако се слива По продртијем крововима села.

И сваки сијач ко да виши бива, Расте, и сваки под крстом се диже Небу... И на ме, усред ових њива,

Ко раздробљене звијезде, све стиже И пада сјеме из жуљавих рука; А озго Отац силази све ближе.

Уз пратњу силних и чудесних звука Ореол сјајни Он полаже виш' њих... И свуд из неба, с врхова и лука,

Звони и звони: »Осана во вишњих!« ... Сја сунце, златно ко класје што дозре; Бик риче испод јела стогодишњих,

И јутро кади димом јаке ноздре...

Земља на Суходолини Сени Алексе Шантића

Са вином и сузом прелићемо путе И сва гробља твоја страшна и велика, Да згрчених уста целивамо скуте Оних што легоше покрај жртвеника.

У реке си смрти сахранила јуче Војску мученика уз урлике хорде; Ми ћемо ти сутра запалити луче, Да осветлиш путе и ход деце горде.

На брегунцу сваком Голгота је цела... На дну реке сваке лежи гробље тајно. Све угоне у смрт, тихо, без опела Да васкрсне сутра безмерно и сјајно.

Ти си црква наша пуна молитава И поприште тужно прегора и жртве, Кула наша тврда где царује слава, Звоник наше које оглашује мртве.

Једне ноћи судње када ватре плану Сва ћеш у гринзу засјаг, на врхунцу. Из крви ће наше зоре да ти свану: Родићеш се, светла, крвава, у сунцу!

В. СУШИЋ

Песник српске земље

Сви прави песници, осим уметничке интуиције и творачког нагона, имају, као сви велики духови, своју конституцију духа, из које извиру њихове идеје и која боји њихову уметност једним основним тоном. Меланхолија Војислава Илића саткала је његову резигнацију и мислилачки презир тврдије, са идејне стране, и испунила је његову поезију руинама, историским и митолошким привиђењима, елегичним ритмом и сетним штићунгом пејсажа, са уметничке стране, епикурејско-стоичка природа одредила је Раквићу његов морални став и разгранала психу љубавне емоције.

Дух Алексе Шантића носио је тежак историски слој, препун предањем и мелодијама, из кога су под ударцима судбинског клатна и у додиру са земљом буктале теме и емоције. Без тога ткива традиције Шантић би био само сликар пејсажа и интимног купаја срца, али са устрепталом визијом легенде Шантић је постао песник српске земље, преко свог родног града и завичаја, па онда целе српске земље, гдегод су се хероји рвали са судбином, гдегод су легенде сневале у рушевинама.

Како је то оскудно када се каже да је Шантић био родољубив песник, оскудно и неправедно, јер родољубље није било његов програм него његово биће и суштина. Шантић је био песник српске земље, српске суд-

бине, оне духовне еманације над једним крајем која његове реке и путеве, горе и планине, луке и жупе, куле и градове, гради вечном својином човека, као што су народне песме вечна својина народа који их је дао.

Његова поезија је визија једне земље која цвета и гори под у жареним сунцем, која има више цвећа него хлеба, више легенди него птица, више трептаја душе него звекета злата. То је визија земље која има слободан дух а оковано тело, богате атрибуте унутарње слободе и крваве намењене судбине.

Шантићева поезија је она велика пригодна поезија о којој је говорио Гете. Она је пригодна, јер иде за животном драмом, везује се за истините доживљаје и сукобе, и плете од слика и емоција које имају своје моделе и сведоке. И зато што је тако пригодна, оловитна као драма, свака Шантићева песма је намењена да негде буде гласно изречена: у породици и међу пријатељима на народном сабору, на моби и свадби, у механи, на гробљу, пред непријатељем и судбином, пред људским срцем и савешћу. Да буде гласно изречена као клетва и прекор (Остајте овдје), као завет и проклетство (Гробови наши борнице се с вама), као очај и нарицање (На убогом пољу), као химна (Кад орлови наши високо заброде), као

(Наставак на 8-ој страни)

ШАНТИЋ И ДУЧИЋ

Поводом 20-годишњице Шантићеве смрти, објављујемо некролошко одломак из студије г. др Пера Слијепчевића о Алекси Шантићу и Јовану Дучићу (Савременик Срп. књиж. задруге, коло IV, књига 16).

„Алекса Шантић и Јован Дучић, пријатељи, спомину се заједно као Диоскури. У многоме су опречни један другоме. Шантић је прави Хришћанин — Дучић паган изрочит; Шантић песник доброте — Дучић песник лепоте; Шантић песник жртве — Дучић живота и освајања; Шантић заљубљен у своју земљу — Дучић, у номадско ослобођење од свију веза уопште; Шантић љуби сељачке руке хранитељке — Дучић аристократ, једва ако је где и споменуо реч сељак; Шантић сав огрезао у своје Мостару — Дучића је могао задржати једино Дубровник, господски град у највишем смислу речи, и још море зато што је море. Иначе, нити се у тој поезији налази специфично нашег пејсажа, ни карактеристичног нашег типа. Шантић је прилазио: од српског народа у Мостар, од Мостара у село, од села у радничку средину; — Дучић је одлазио: од Мостара у Париз, од Париза у космос. Шантић се хвали што су му бар дедови са села, ако није он; Дучић, у једној од најлепших и сигурно најсрданијих песама, жели „летети, летети високо... Витлати се као омађијан соко... Да не памтим ниско рађање под мраком.“ Шантићева Муза води народ:

Устај и прну одежлу обуци,
Свијетли путир понеси у руци
И крпком вјером мој народ
причести!

док Дучић овако своју опомиње:

Мирна као мрамор, хладна као
сена,
Буди одвећ лепа да се свијаш
сваком,
Одвећ горда да би живела за
друге.

Коло мостарских пријатеља, пошто је испратило Дучића у свет, потерало је и Алексу, готово силом. Он им је првих недеља побегао натраг у Мостар, као сељаче из гимназије. Човек од тридесет година, он се тада јадао у једној наивној братској песми како му се драги Јован потуца по туђини — док је овај, сав у свом елементу, гутао живот и даљине, и сажалевао добродошлицу Алексу у касабини.

Може ли бити већих разлика! Па ипак, једна црта сличности веже их више него што их деле све те друге: обојица су господа витезови. Идеалисте увек, натуралисте никад, они никад нису разголтили анималне делове душе. Осетљиви, меланхолични, они ипак нису закукали; њихов лични бол био је увек спреман да се рашири у оно што је Цвијић називао „историском сетом“, „племенитом сетом“. Шантић је у невољи скривао сузу соколећи друге и дејствујући у народу; а Дучић се, са сузом у оку, витлао летећи. Биће у томе нешто од њихова завичаја, где патријархално господство кулминира, па је увек било зазорно човеку и заплакати и казивати много интимности, уза сву топлину речности. Каже се: Херцеговци најлепше зборе; та лепота није сва у граматички, него у мирној одмерености којом се одликује беседа наших домаћина брђана, и ван тога краја. — Шантићев је витештво народско, Дучићево је европско и мисаоно. Рођен ближе мору, он је гипкији и блиставнији мајстор, али је и преступачнији туђему, и нарочито више егосцентричан.

...И Шантић и Дучић нису само идеалисти, они су идеализатори. Балкански рат изгледа код Алексе једна недељна свечаност: пун је застава и штрених народних одела. Звона звоне, виле дозивају народ и разговарају са војницима, пева свац, пева и

војска при самом јуришу и кроз све хладне воде битовске до колена. О блажени божијо човече, о радости чиста и невина!

...Село је било Шантићу окрепа телесна и душевна, он му пева сталио. Ено сеоске идиле: повратак с рада; ено ускока — борба што је остао бескућник; ено орача и сејача, ено жетве у зноју и припеци, ено воденице, и колара, и старе чељади пред колибама, ено и страствена грљења крај скровите реке. Силује патника радника расту пред вашим оком, догледасте на хоризонту огромну сенку човека што замакује красном и крчи неродну земљу. Он мрзи господаре што му хлеб отимљу, али не роиће пред Богом. Шантић се пред тим човеком све дубље клања. Деветсто друге он му љуби чело; деветсто осме љуби му руке, вичући: тебе славим, тебе

Дујмо буге! Кроз сви дане
Нек је наша земљица —

Нек' постане с нама заједно!

Нек' узобави намаи шавома
Ис пробави својим шавома

Не спробијемо својим шавома.

Дујмо! — Дујмо! — Дујмо! — Дујмо!
Да србину буге југе

Натписано. Алекса Ристић Шантић

Аутограм текста химне пев. друштва „Гуслек“

(Композиција Д. Јенка)

Социјално у Шантићу

Алекса Шантић је превасходно песник љубави и национални бард. Ово друго нарочито, јер је његов живот никад, растао и свенуо у истом, географски јасно одељењу, месту и под условима који су носили најнационалнију боју и звук. Оно пак социјално, у данашњем смислу речи, стајало је код песника Шантића у другом, ако не и у трећем плану. Млад човек у средни полуоријенталној по навикама и живљењу, певао је, наравно, узаврелим дахом и бурним уз дисајима о љубави. Ту су се рађале химне љубави и трубадарство добијало необичан полет. Али са овим трубадарством био је код Шантића и национални осећај подједнако развијен. Тај национални осећај је имао своје пуно оправдање и био је и спољни и унутарњи животни захтев.

Алекса Шантић је на првом месту овакав пред својим савременицима и пред својим већ сталним потомством. Па ипак, велика неправда би се чинила нашем песнику ако се у његовом постојаном делу не би запазило ништа више до само дитирамби херојским ратничким гестовима и распаљено севдисање.

И реалистичка црта код Шантића била је рељефна, запањљива у мору оног чисто осећајног, разнеженог, локалног, трубадарског. А његова хумана социјална осећања јесу, поред овога оно што допринеси и онако величини части његовог песничког имена.

Алекса Шантић је, додуше, певао, често и слично:

Мислим на ноћи пуне хризантема,
На врт преливен месечинном меком...

али ми знамо да његов поштени таленат није осећао само мирис хризантема, није на своје путу сусретао само „љу“ под „танким велом“. Знао је овај Хер-

цеговац како живе његови људи које сваки дан гледа и који су његова горка али потресна инспирација. Знао је и зато је певао:

Ја нисам своје проводио дане
Само уз песму и шум шедрана...
Гдје магле мркну, гдје вихори
косе,
И непогода громом туче свагда;

Шантић зна да је наш живот „трње што нас боде. — Да је мало стаза што у башту воде. — Где бокори шуме сунцем огрнути. Да, живот је мемла робијашке куће, — И његово трње све те пара љуће, — И цветова нема да се теби јаве... Но ти имаш руке!“... итд.

Сељак убоги, онај у „колибама голим“, чије је он жуље на рукама целивао у потресности препуној љубави, стоји високо, као икона у ватри Шантићевих стихова. Он га прати на сетви, на жетви, на рађању, на умирању и на пристаништима са којих полази ван груде своје тамо „Гдје свога нема и гдје брата није“... Кад пева „Хале-мо, Музо“... Он не тражи да га Муза води у вилинске дворце, не тражи дезертерство у мутну, звонку али јалову песничку лепоту, већ тражи да га води „у колибе голе, — Трошке и тамне као магле зимње.“ Јер у тим колибама живе душе гостотримне. — Срца што грију, што трепте и воле... — Њихов је говор моје срцу мио. — И с њима тако провео би вијек. — Па храна била само прна кора“...

Кад пева „Хале-мо, Музо“... Он не тражи да га Муза води у вилинске дворце, не тражи дезертерство у мутну, звонку али јалову песничку лепоту, већ тражи да га води „у колибе голе, — Трошке и тамне као магле зимње.“ Јер у тим колибама живе душе гостотримне. — Срца што грију, што трепте и воле... — Њихов је говор моје срцу мио. — И с њима тако провео би вијек. — Па храна била само прна кора“...

Кад пева „Хале-мо, Музо“... Он не тражи да га Муза води у вилинске дворце, не тражи дезертерство у мутну, звонку али јалову песничку лепоту, већ тражи да га води „у колибе голе, — Трошке и тамне као магле зимње.“ Јер у тим колибама живе душе гостотримне. — Срца што грију, што трепте и воле... — Њихов је говор моје срцу мио. — И с њима тако провео би вијек. — Па храна била само прна кора“...

Кад пева „Хале-мо, Музо“... Он не тражи да га Муза води у вилинске дворце, не тражи дезертерство у мутну, звонку али јалову песничку лепоту, већ тражи да га води „у колибе голе, — Трошке и тамне као магле зимње.“ Јер у тим колибама живе душе гостотримне. — Срца што грију, што трепте и воле... — Њихов је говор моје срцу мио. — И с њима тако провео би вијек. — Па храна била само прна кора“...

Примим ли у дом онога што грца
У сињем јаду под студеним небом,
И утјешим га са сољу и хљебом
И огријем му ране ватром срца —
У светом чувству када силно горим.

Па руке ширим да загрлим свијет,
Све људе, земљу, сваки грм и цвијет,
У ове часе, ја знам, с Богом зборим.

Величанствена Шантићева љубав објасњавала је код Шантића и сељака, и сељанку, и ковача кога су „труди часни створили у челик“, кириције и угљари и хамале-носаче и сиромашне, као Христови ученици, рибаре,

Песник српске земље

(Наставак са 7-ме стране)

псалам (Вече на шкољу), као молитва (Руке), као победни псалмич (Призрене стари капије раствори), као свака јавна реч која припада човеку и породици, народу и друштву. Шантићева поезија је документ једног времена и нараштаја, најчуднији документ који време не може засути прашином и заборавом. Песник је у својим песмама историског тока и тренутка казао вечне истине и емоције.

Шантићеву поезију, као што смо рекли, треба највећим делом изустити као јавну реч, као најдубљи напон колективног осећања, а другим мањим делом певати као севдалијску песму (Емина), као романсу (Ноћ сребрна, Коњиј стиче), као елелију (Лаку ноћ), као народну попевку (Ко покида са грла ђердане), јер су елелија и пригушени севдах други елементи Шантићеве душе. Песме које смо навели имају своју мелодију, уметничку или пучку, али и многи други Шантићеве стихови чекају композитора да им да арију и да их тако приближи раскошној игри звукова и тонова, из којих су потекли.

Зар Претпризничко вече није тема за сонату, која би у првом делу имала две варијације дубоких мохова, а у другом — светле и раскошне звукове религиозне и радосне жртве и мисије песникове; то је тема за сонату и по емоцији и по идеји. Шантићев стих је пун звука и ритма, и увек на границама речитатива и мелодије. Његове риме и терцине су праве музичке драперије.

Родољубива поезија је прогматична и дидактична у првом плану, а Шантићева је то посредно преко уметности и реализма, преко унутарњег ткива етике и погледа на свет који је стао у стих: „Ко јуначки пада нигда пао није“. Шантићева поезија је документ расне психе, која је упркос школи и утицајима у изразу остала елементарна. Да се родно сто-толина раније, Шантић би био гуслар и народни певач који уобичава подвиге прошлости и свог времена и ствара најлепше образце народне јуначке песме и лирике. Ако није био тај гуслар, Шантић је остао његов потомак, у менталитету само уближен а у духовном склопу близак просечном и колективном.

Реализам Шантићеве поезије није дао да избије скоро нигде сува идејна програматика. Песма је сва на земљи, али као што је тица на земљи, у лету и широком вилику, као коњиц који је зди далеким друмовима, као песма девојачка која се вије по баштама, као успомена која се крије по старим домовима и махалама.

Шантић ид за сељачком који преврће суху и тврду земљу, за жетеоцима које облива зној, стоји крај ковача у мрачној изоби, док „под ударом снажним лете искре крупне“. Он је и Христа довео да са замишљеним човековим ликом пређе преко ове чудне земље, да космичком песмом пробуди њена гробља и меком руком поглади класове жита које му се вије око скута.

с којим ће вући њихове тешке мреже „Да прекаљен тако напоном и радом. — Једном гордо поћем, с новом ватром младом, — Кроз маглу злих дана свом зајетном циљу!“...

Иако је знао да често предвиди праву стварност, да узлети сентиментално под звезде које га „греју“, „гледају“ док му се срце расипа „златно“, он је ипак свестан свога правога живота и мисије коју је испуњавао до гроба:

Он је заиста имао право узвикнути? „Мене све ране мога рода боле“, јер је те ране видео, јер је те ране осећао и јер је те грозне ране својом бесмртном поезијом лечио...

Веселин Филиповић

Све се дешава на земљи, сви болови и радости долазе са ње, а проблеми потичу из односа човека према човеку, од намене рада и плода, од захтева и права да се буде слободан човек. У неким Шантићевим песмама има патоса, али правога етичког патоса а не вербалног, тако да се и у том случају не одвајају од чистог надахнућа земље.

Кад се у песнику преврши мера бола и поноса због тешких страдања или заветних победа, он их са амвона нације упућује свом нараштају у подигнутом акценту клетве, завета и химне. То су највише Шантићеве песме, јер је патос њихов праискрен и праосећајан. Динарска реторика није се отела у Шантића, него је меко и податно служила његовој сликарској машти и топлој импресији.

У тај оквир Шантић је сместио и свој интимни кут, своје љубавне жеље и снове, па и песничке визије које су се виле над његовим крајем као тица око гнезда. Он није као Његош лутао по звездама да сазна тајну човека и космоса, он није знао да једна метафизичка идеја може човека држати у канџама и да се бледило немира може осути без дотицаја са спољним светом.

Он је према свему стајао као овоземни човек, као огранак старинског и топлог дома, као друг страдалника и хероја, као љубавник дивних девојака, као сусед малих крепких људи. Туга му је избијала сва из тога што је живот непрекидно прелазео у успомене и све више ограничавао се само на њих.

Као уметник Шантић је на првом месту био сликар, прецизан пртач, раскопан и сјајан колорист, драматичан сценарист, и са таквом душом он је постао песник српске земље, њеног човека и вилеког круга. Српска земља и њена богата традиција са своје стране дале су Алекси Шантићу три најлепше идеје: лепоту слобде, рада и јунаштва, и тако га начиниле великим песником, народним певачем и пророком.

М. В.

ПАРАСТОС И АКАДЕМИЈА А. ШАНТИЋУ

У недељу, 5 марта, одржаће се, у београдској Саборној цркви, после службе божије, свечани парастос песнику Алекси Шантићу поводом 20-годишњице песникове смрти.

У понедељак, 6 марта, у 17 часова, Комесаријат за избеглице и пресељенике приредиће у сали Коларчевог универзитета свечану академију у спомен великог српског песника.

Признање новим српским генерацијама

Свечана предаја награда претседника Српске владе генерала М. Недића

Велики омладински књижевни конкурс који је јесенас приредио Српски народ, и на ком је узело учешћа преко три хиљаде средњошколаца, најзад је завршен једном успелом и великом књижевном академијом која је одржана у прошлу недељу 13. о. м. на Коларчевом народном универзитету.

Поред огромног броја ђачких родитеља, као и самих ученика, академији је присуствовао и министар просвете и вера Велибор Јовић као изасланик претседника Српске владе генерала Недића, затим изасланик светог Синода, начелници Министарства просвете, изасланици и претставници културно-просветних установа престонице, као и многи угледни јавни и књижевни радници.

Академију је отворио књижевник Сима Пандуровић поздравним говором, у ком је између осталог рекао:

ГОВОР СИМЕ ПАНДУРОВИЋА

»Српска влада генерала Милана Недића, пред којом стоји огроман сплет тешких питања свих врста судбоносне данашњице, није заборавила ни српску књижевност. Ни оне на којима најзад остаје и живот, и књижевност, и будући рад у српском народу. А то је српска школска омладина. Иницијативом претседника Владе и г. министра просвете СРПСКИ НАРОД је расписао пре неколико времена књижевни конкурс за омладину наших средњих школа.

Што се желело тим конкурсима?

Пре свега, да се не пренебрегну оне племените тежње младих духова које на часним и ако тешким путевима науке и уметности траже своју моралну оријентацију која је српској омладини у данашњем времену испуњена свакако најпотребнија. Затим, да се охрабре млади таленти на тим путевима истине: истине разума и истине осећања.

Јер је у првом реду наша омладина била жртва организоване лажне ширене и неговане у југословенској школи, политици, штампи, приватном и јавном животу уопште. Напослетку, желело се, да се младим радницима за њихов интелектуални рад, да нас не мање награђен, поред моралног признања, пружи макар и скромна и тренутна материјална помоћ и награда.

Имао сам част да будем у одбору за преглед и оцену радова који су стигли на овај конкурс. Могу рећи да сам, заједно са осталим господом у одбору, имао и једно ређе душевно задовољство том приликом. Одзив омладине на овај конкурс био је неочекивано добар, како с обзиром на број тако и с погледом на квалитет радова.

Показало се да она, упркос тешким економским околности и у слова за нормалан живот ипак ради на своје духовном и моралном усавршавању, и то с успехом? и више но што школа трепутно захтева од ње. Другим речима, да учи, студира и да није равнодушна према многобројним питањима економским, друштвеним, националним, историским; — да негује свој израз и стил; — и да се у њој налазе видне способности за научно истраживање и уметничко стваралаштво.

Верујем, госпође и господо, да ћете сличан утисак почети и ви се овога састанка на коме ћете, због ограничености времена, моћи слушати, углавном, само одломке награђених радова.

И још нешто. Ако ми старији можемо бити потпуно задовољни резултатима које је омладина наших средњих школа показала на овом конкурсима, млади аутори не треба да се задовоље својим данашњим успехом. Они, на иза-

браном путу, треба да теже новим и већим, који ће бити на њихово добро, њихов понос, и на част Србије.»

Затим је говорио проф. др. Кошта Милутиновић о теми „Нова српска књижевна генерација“. У свом предавању г. Милутиновић је подвукао да се данашња наша књижевна генерација, оличена у нашим омладинцима, инспирише мотивима из наше прошлости, и истовремено живо се занима за актуелне проблеме нашег савременог друштва.

Похвалница министра просвете

»Претседник Српске владе, армиски генерал Милан Ђ. Недић, одувек је поклањао своје нарочито старање развитуку и васпитању српске омладине. Благодарени том његовом старању уредништво „Српског народа“ било је у стању да распише овај омладински књижевни конкурс, који је пожњео пун успех. Мени је, као министру просвете и вера и главном уреднику „Српског народа“, пала у део част и пријатна дужност да као делегат господина претседника поделим награде које је уредништво „Српског народа“ доделило одабраним учесницима на овом конкурсима.

Српска омладина може бити поносна пажњом која јој се овим указује. Уверен сам да ће она на ово старање одговорити онако, како се то од ње и очекује, наиме, да ће бити српска и национална, трудољубива и родољубива, достојна својих славних и заслужних предака. Само путем неуморног стваралаштва и марког родољубља она може обезбедити себи и својем народу лепшу будућност и достојно место међу осталим народима.“

ПОДЕЛА НАГРАДА

После одржаних говора присутни награђени омладинци и омладинке попусти су се на позорницу бурно и дуготрајно поздрављени од многобројне публике и својих другова. Постројени испред велике, тешке завесе, озарена и срећна лица, поносни на свој успех, они су намах освојили симпатије свих присутних.

Потом је министар просвете и вера одржао кратак говор, рекавши:

Група добитника књижевног конкурса »Српског народа«

После завршеног говора, министар просвете и вера стар Јовић је омладинцима поделио награде рукујући се са сваким понаособ. Приликом дељења награда, одушевљен аплауз је пратио сваку предају.

У другом делу ове ванредно у-

спеле академије чланови Дrame Српског народног позоришта Олга Спиридоновић, Миливој Живановић и Сима Јанићијевић прочитали су неколико успешних места из награђених радова, па је тиме ова академија била завршена.

Жеље и наде наших добитника

Симпатични Миле Бискупљанин, ученик IV разреда Мушке гимназије у Панчеву, награђен је на поменутом конкурсима за своју песму *Отаџбини*. Тако је двогодишњи његов рад на поезији добио једно ретко и заслужно признање, и млади песник још се више одушевио за стваралаштво.

Од ранијих дана он је осетио сву тежину живота на својим младим плећима, сву горчину хлеба који се зарађује својим рођеним рукама у једно тешко, сурово време у ком се људи тако често заборављају. Па ипак, ни сурова реалност свакидашњице, ни злоба људска са окорелим срцима, ништа га није могло да отме од његових драгих, нежних, песничких сањања. У њима се све ублажује, линије живота нису тако оштре и тако издвојене, и све постаје некако тако добро, мило и безазлено. То је свет маште, песничке маште...

Такве часове о ње забележио на хартији и дао им име које се тешко могло да очекује од једног шестошколца. — Назвао их је „Бег из јаве“. Док с једне стране, безбројни његови другови беже из јаве у раскошну угодност обезбеђеног живота у луксузним родитељским домовима, дотле Миле Бискупљанин бежи из јаве у свет доживљаја своје осетљиве душе.

Данас-сутра, он ће сигурно нешто створити, нешто добро и лепо. У то су уверени они који су прочитали неколико његових стихова за које уверавају да имају великих вредности. То ће му бити најлепша награда за његово „бекство из јаве“.

Још један награђени младић воли да бежи из јаве. То је Милодраг Цекић, свршени матурант гимназије „Краља Александра“. Његов рад *Улога српске задруге у прошлости и садашњости* добио је такође награду.

Када је реч и о његовом младом животу, ни према њему живот није био досада наклонен. Као и његовог друга Бискупљанина, тако и њега та материјална, сурова страна свакидашњег живота погађа.

За разлику од толиких, он се над њим, иако савише млад, дубоко замислио. По природи тих и миран, увучен у се, примеран њак и друг, он воли да посматра ствари и људе око себе и да о њима размишља. Као плод њего-

вог размишљања, између осталих, била је и констатација да се кроз задругарство — он га посматра филозофски — најсигурније и најбоље усавршује човек као морална личност. Отуд задругарство њега више интересује са чисто моралне стране.

Чим то прилике допусте, он ће студирати чисту филозофију. У њој, високој и неслухеној, замршеној и занимљивој, он ће наћи своје уточиште увек када побегне из јаве...

ДВА НАГРАЂЕНА ДОБРОВОЉАЦА

Добровољца II пука Живојин Првуловић, свршени богослов гимназије у Нишу, добио је награду за рад *Улога српског сељака у нашој историји*, а добровољца I пука Гојко Табаковић, свршени матурант гимназије у Ваљеву, добио је награду за песму *Вечерња предосећања*.

Њихова лица су препланула. Они су допуговали из својих јединица, из унутрашњости, да приме награде. И одмах су се вратили натраг да поново узму пушку у руке и да на мртвој стражи чувају оно што је увек, од искона било српско.

У добровољачким редовима су од првих дана њиховог оснивања. С њима су прошли безброј борби у којима је живот висно о конци, с уверењем да је за отаџбину слатко умрети. Ако је у питању њено добро, њена срећа и њена будућност, онда живот не долази у питање. Све се за њу жртвује, па и живот, то је гесло данашње добровољачке младости. Једино и најсветије.

Табаковић је песник, Првуловић идеолог-морализатор. Први слави рођену земљу кроз стихове, други то исто чини кроз озбиљну прозу у којој се задржава на оном што Србе као народ карактерише као најбитније. Првуловић је везан за сељака и село, као идеолог и чланкописац. Табаковић као песник.

Заједнички кажу: — Омладина треба да руководи и да предлачи у народном препороду. Без ње нема будућности... Што се тиче нашег сељака, без обзира шта данас глас о њему мисли, он представља велико, неисцрпно благо... У данашњем односу сељака према граду има мало освете. Разумљиво,

када се зна какав је однос града према селу био пре рата...

ПУТОПИСЦИ

Петар Милосављевић, ученик треће године Средње техничке школе у Београду, добио је на конкурсима награду за рад — путопис *На ставама Тимока*. Приликом читања овог рада, готово сва присутна публика приметила је да је његов аутор одличан стилиста и познавалац — православаца. О свом раду Милосављевић даје следеће податке:

— Сваког лега одлазио сам у Хајдук-Вељкову Крајину и огромно је заволео. Београдска средина не може да замисли колико је то леп крај, погодан за туризам и хотелијерство с једне стране, у привредном смислу, и чист српски елемент — у националном смислу... Откуд тако добро познајем православе? То познавање имам да захвалим свом гимназиском вероучитељу г. Марићу...

Десимир Јовановић, ученик VI разреда Четврте мушке гимназије у Београду, награђен је за рад *Доситељ Обрадовић као путописац*. Он, иначе, не воли Дућина као путописца, и зато је баш изабрао Доситеља Обрадовића. Он уверава да у Доситељевим путописима кроз нашу земљу и наше крајеве има места која спадају у најбоља у нашој литератури.

ОСТАЛИ

Јован Башић, ученик VII разреда Прве мушке гимназије у Београду, награђен је за рад *Задаци српске омладине у обнови Србије*. У разговору, он је овако дефинисао задатке српске савремене омладине:

— Наша је дужност да помогнемо својем народу. А свом народу његова омладина ће најбоље да помогне, ако се потпуно стави у његову службу... Када завршим гимназију, студираћу журналистику.

Дан, Стојалиновић, ученик II разреда Треће трговачке академије у Београду, добио је награду за рад *Споменници српске културе* у ком је обрадио на један ванредно леп начин српске манастирске фреске, народне везове и рукотворевине, и сматра да је то поље народне културе веома слабо обрађено иако прет-

ставља једну од најширих области за рад.

Помало романтичар, Александар Обрадовић, ученик VI разреда Треће мушке гимназије, читајући „Хајдук Станка“ заволео је Зеку Буљубашу. И када је расписан конкурс Српског народа, он се решио да обради и објасни још увек загонетну личност хајдука са Засавнице. У томе је успео што сведочи награда за његов рад *Зека Буљубаша*.

Милета Мојсиловић, матурант из Београда, награђен је за рад *Србија пре свега и нада све*. Сматра да је препород Србије могућ само ако се избегне братоубилачки грађански рат, и сви њени чланови прегну на конструктиван рад. После завршене средње школе студираће књижевност.

Растко Митровић, ученик VIII разреда Друге мушке гимназије, награђен је за рад *Село у српској књижевности* у ком се критички осврнуо на село у приповеткама и делима Јована Илића, Стјепана Митрова Љубише, Ђуре Јакшића, Јане Игњатовића, Јанка Веселиновића, Св. Ђоровића и Петра Кочића.

Предраг Ђурчић, ученик VI разреда гимназије, дао је пера само зато што му се за обраду пружио један истинит мотив из Шапца. Тако је поникла његова награђена приповетка из нашег поратног живота „Браћа“.

ЗАХВАЛНОСТ ПРЕТСЕДНИКУ ВЛАДЕ

Сви награђени омладинци сложили су се у жељи да им надлежни у што скоријем времену омогуће покретање једног великог, репрезентативног часописа у ком би њихове младачке амбиције дошле до изражаја. Исто тако, моле да им се одобри рад у литерарним дружинама које су много значиле за неговање лепе књижевности.

На крају, они су се топло захвалили претседнику владе, генералу Недићу за његово очинско старање за српску омладину, која треба да оствари Нову Србију. Исто тако захвалили су се и уредништву Српског народа на приређеном конкурсима, и слажу се у констатацији да је овај конкурс у сваком погледу постигао свој циљ и одговорио својој намени.

МАЛИ ОГЛАСИ
СВАКА РЕЧ ДИН. 8.—
ДРЖАВНА ТАКСА
ДИН. 5.—

ИЗГУБИЛА сам личну карту до бивену из Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, оглашавам за неважећу. Даринка Грумбах. 63 1-3

ПОСЛОВНУ КЊИЖИЦУ број 0201068/39 год. и помоћничко сведочанство бр. 17128/28 год. и дато од Удружења занатлија Ужице, изгубио сам враћајући се са обавезног рада. Исте оглашавам за неважеће. Милић Иван, опанчарски помоћник из Ужица. 63 1-1

ЛИЧНУ КАРТУ издату ми од Претстојништва градске полиције Ужице за 1943 годину, изгубила сам. Оглашавам исту неважећом. Десанка Николијевић из Ужица. 63 1-1

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва градске полиције Ужице изгубио сам. Овим је оглашавам за неважећу. 63 1-1

ЛИЧНУ КАРТУ и железничку легитимацију изгубила сам, овим их оглашавам за неважеће. Марковић Танаска, домаћица — Ужице. 63 1-1

ХЕРИКТЕРКУ која и штепује, посао сталан, плата добра, храна обезбедена. Потребује фирма „СПОРТ“ — Крагујевац — Бранкова 18. 54 2-2

ИЗГУБИЛА САМ личну карту бр. 6362, добивену из престојништва градске полиције у Крагујевцу. Овим је оглашавам за неважећу. Радмила Лазич. 54 2-2

ИЗГУБИО САМ личну карту и полицијску пријаву добивену из престојништва градске полиције у Крагујевцу, као и ослобођење од рудника добивено од окружног начелства, све оглашујем за неважеће. Радојина Павловић, Дринчићева 40. 54 2-2

ИЗГУБИЛА САМ личну карту до биену из престојништва градске полиције у Крагујевцу. Оглашујем је неважећом. Живка Шуле. 54 2-2

ИЗГУБИО САМ личну карту добивену из престојништва градске полиције у Крагујевцу, овим је оглашујем неважећом. Селимир Стојановић. 54 2-2

КУЊНУ ЛИСТУ за 1943 издату од престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам, оглашавам неважећом Мара Марковић. 54 2-2

СВОЈУ ЛИЧНУ КАРТУ издату од општине Чумић срез Крагујевац, изгубила сам и оглашујем је неважећом. Гачић Ж Јелица. 54 2-2

СА СВОЈОМ ЖЕНОМ Љубинком Стевановић прекинуо сам заједнички живот и овим објављујем да никакве њене дугове не признајем нити хоћу да плаћам. Милија Стевановић, пекар из Крагујевца. 54 2-2

ВУНУ

од старих вуњених отпадака прерађујемо приватним муштеријама.

„ХУМ“

Банић и Угреновић

БЕОГРАД
Цара Николе 10. Тел. 24-270

Саопштење: ПРОДАВЦИМА ЗЛАТНОГ НАКИТА

ЗАПАМТИТЕ! да фирма ВРАЧАР купује и од ДАНАС стварно највише плаћа златан накит стари и нови, старо злато, златне зубе, дијаманте, брилијанте, сребро, бакарни, сребрни и златан новац. — Купујемо и од препродаваца.

„ВРАЧАР“, Београд, Палилулска 6. Тел. 28-706
(Продужетак Душанове улице)

Доносиоцу овога огласа уз исплату продате нам робе дајемо — 200.— дин. више. 61 1-1

ВЕЛЕТРГОВИНА ВИНОМ И РАКИЈОМ Јездимира С. Шарића

производња ликера, коњака и рума
БЕОГРАД, Нр. Марије 89 Тел. 22-912

КУПУЈЕМ:

Старе књиге и целокупне библиотеке на српском језику

„Српска књижара“

БЕОГРАД

Тел. 26-009 Нр. Александра 18

ТРАЖИТЕ СВУДА ПОЗНАТЕ

ЗАШТ. ЗНАК

боје за тканине
у кесицама

Једноставно и успешно бојадисање

Готова боја спремна одмах за употребу.

БОЈЕ ЗА ТКАНИНЕ

ПРОИЗВОДИ:

ВИЛХЕЛМ БРАУНС

БЕОГРАД

Ресавска 24 — Тел. 29-927

Државна Хипотекарна Банка

изложиће јавној продаји са почетном лицитационим ценама следећа имања:

21 ФЕБРУАРА 1944 ГОД.

1) Плац Леди Каудри бр. 61	Дин. 330.000.—
2) Плац са зградом Прилепска бр. 10	Дин. 600.000.—
3) Плац са зградом Гунд. Венац бр. 37	Дин. 2.000.000.—
4) Плац са зградама Далматинска бр. 28	Дин. 600.000.—

Продаја ће се одржати у банчиној згради Скадарске бр. 33/II, од 10—12 час., где се могу добити сва даља обавештења. 69 1-1

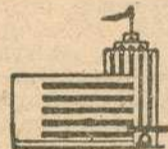

Валер-об-крст
ПРОТИВ БОЛОВА

Историја човека је историја бола. Незамерне су патње људи изазване болестима, епидемијама и ранама. Данас је међутим човек победио бол! Модерној немачкој науци пошло је за руком да болу успешно стане на пут. Њена средства вису предвиђена само за мале свакидашње болове. Ово знају најбоље они, који се у сву нарकोзу подвргавају тежким операцијама које протичу без бола. Лекови који предвјаче и утиру пут на подручју сузбијања бола носе

„Валер-об-крст.“

ОГЛАС РЕГ. О. БР. 1084 ОД 14. XII. 1943

СТАНОВИ

од 1, 2 и 3 собе са комфором продају се у IV задружној згради.

Према својим Правилима и Закону о привредним задругама, уступање врши Штедно грађевинска задруга „СВОЈ ДОМ“, Мишарска 9. 71 1-2

Државна Хипотекарна Банка

изложиће јавној продаји са почетном лицитационим ценама следећа имања:

29 ФЕБРУАРА 1944 ГОД.

1) Плац са зградом Цвијићева бр. 118—120	Дин. 1.800.000.—
2) Плац са зградом Влајковићева бр. 25	Дин. 4.000.000.—
3) Плац са зградом Буре Даничића бр. 4	Дин. 1.800.000.—
- Продаја ће се одржати у банчиној згради Скадарска бр. 33/II, од 10—12 час., где се могу добити сва даља обавештења. 72 1-1

Државна Хипотекарна Банка

изложиће јавној продаји са почетном лицитационим ценама следећа имања:

22 ФЕБРУАРА 1944 ГОД.

1) Плац са зградом Космајска 26	Дин. 3.200.000.—
2) Плац са зградом Краља Петра 50	„ 6.500.000.—
3) Плац са зградом Доситијева 17	„ 8.000.000.—
4) Плац са зградама Будимска 19	„ 900.000.—
5) Плац са зградама Добрињска 9	„ 4.000.000.—

25 ФЕБРУАРА 1944 ГОД.

1) Плац са зградом Гундулићев Венац 45	Дин. 650.000.—
2) Плац са зградама Гетеова 10	„ 3.000.000.—
3) Плац са зградама Виноградска 73	„ 400.000.—
4) Плац са зградама Димитрија Туцовића	„ 900.000.—
5) Плац са зградом Стојана Новаковића 9	„ 1.750.000.—

Продаја ће се одржати у банчиној згради Скадарска бр. 33/II, од 10—12 час., где се могу добити сва даља обавештења. 63 1-1